

บทที่ 2

สภาพความสัมพันธ์ ลาว – ไทย หลังสงครามอินโดจีน

ลาวและไทยมีประวัติความสัมพันธ์กันมานานนับได้ว่าเป็นเวลาช้านานและมีความเกี่ยวข้องกันมาโดยตลอด แต่ลาวและไทยมีความสัมพันธ์กันในขณะที่เป็นทางการในรูปการของทางการทูตนั้นเพิ่งมีขึ้นหลังจากการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ ลาวและไทยได้สร้างความสัมพันธ์การทูตระหว่างกันมาแต่วันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ. 1950¹⁰ นับได้ว่าทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันมาจนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลา 54 ปี และสิ่งหนึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญก็คือ ลาวและไทยยังไม่มี การตัดความสัมพันธ์ระดับเอกอัครราชทูตด้วยกันในระยะเวลาที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีความขัดแย้งตามพรมแดนถึงขั้นวิกฤตการขัดแย้งในเรื่องพรมแดน ส่งผลให้มีการปะทะตามแนวพรมแดนด้วยกันถึงสองครั้งใหญ่ ๆ ด้วยกัน ทั้งสองประเทศมีแต่เพียงการปิดพรมแดนของฝ่ายไทยแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปิดล้อมลาวไม่ให้มีทางออกสู่ทะเลเพื่อทำการติดต่อกับโลกภายนอก ไม่ได้รับสินค้าจากประเทศไทย และประเทศที่สามที่ให้การช่วยเหลือแก่ลาว

สภาพความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 นั้น สภาพทางการเมืองภายในของลาวเองตกอยู่ในภาวะของการแทรกแซงจากภายนอกมาโดยตลอด โดยเฉพาะจากสยาม ตะวันตกและบรรดาประเทศจักรวรรดินิยม ในช่วงที่ฝรั่งเศสปกครองลาว ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างลาวและไทยในขณะนั้นมีความเป็นมิตรต่อกัน และให้ความช่วยเหลือกันจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลของท่าน รัฐบาลบุรุษอาว โสปริดี พนมยงค์ ได้ให้การสนับสนุนแก่รัฐบาลพลัดถิ่นของลาว (รัฐบาลปัจจุบัน เมื่อก่อนได้หลบภัยในประเทศไทยตามแนวพรมแดนลาว-ไทย โดยเฉพาะบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) แต่ปลายปี ค.ศ. 1947 ไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งไทยเกิดรัฐประหาร โค่นล้มรัฐบาลในวันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 1947 จึงทำให้ความสัมพันธ์กับรัฐบาลพลัดถิ่นของลาวกับรัฐบาลไทยได้ถูกตัดไปโดยปริยาย ในขณะที่ไทยจัดตั้งรัฐบาลใหม่ภายใต้การนำของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งได้ให้การรับรองรัฐบาลเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาสัก¹¹ พร้อมทั้งให้การสนับสนุนประเทศตะวันตกในการเข้ามาแทรกแซงการเมืองภายในของลาว ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มของรัฐบาลของเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาสักเท่านั้น ซึ่งกลุ่มเป็นฝ่ายปฏิปักษ์กับฝ่ายรัฐบาลพลัดถิ่น หรือ ขบวนการประเทศลาว

สภาพความสัมพันธ์ลาวและไทยในช่วงหลังทศวรรษ 1950 นั้น สหรัฐอเมริกาเป็นต้นเหตุที่เข้ามาแทรกแซงกิจการภายในอินโดจีนและทำให้ความสัมพันธ์ลาว-ไทย ยิ่งเพิ่มความไม่ไว้วางใจต่อกัน

¹⁰ “ความสัมพันธ์ทางการทูตลาว-ไทย,” ข่าวรายวัน 2240/2000 (22 ธันวาคม 2000): 1.

¹¹ สุพจน์ คำนครกุล, นายพล สิงกะโป้กับการอภิวัฒน์ในประวัติศาสตร์ลาวและฐานทัพอเมริกันในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม, 5 กรกฎาคม 2528), หน้า 82-89.

อันเนื่องจากการดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของไทยที่คอยตอบสนองสหรัฐอเมริกาในการขยายอิทธิพลในเอเชีย โดยไทยอนุญาตให้สหรัฐอเมริกา ตั้งฐานทัพเพื่อทำสงคราม โดยเฉพาะใน คาบสมุทอินโดจีน เพื่อคานอำนาจและต้านยันต่อการขยายตัวของระบอบสังคมนิยม

ภายหลังที่ลาวได้มีการเปลี่ยนระบอบการเมืองการปกครองใหม่โดยการประกาศเป็นประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 ความสัมพันธ์ ระหว่างลาวและไทยนับได้ว่า มีความตึงเครียด และ ความหวาดระแวงซึ่งกันและกันในการแทรกแซง กิจการภายในของกันและกันมาเป็นเวลาสิบกว่าปี จนถึงปี ค.ศ. 1989 ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ จึงเริ่มดีขึ้น ดังนั้น เพื่อให้เห็นภาพของวิวัฒนาการของความสัมพันธ์ของสองประเทศที่ชัดเจนนับแต่ปี ค.ศ. 1975 ถึงปี ค.ศ. 1996 นั้น ก็ขึ้นตามบริบทของการเมืองระหว่างประเทศที่แปรเปลี่ยนไปในแต่ละ ห้วงเวลา ด้วยเหตุนี้จึงแบ่งช่วงเวลาของลักษณะความสัมพันธ์ลาว-ไทยออกเป็น 2 ห้วง คือ

ห้วงแรกนับตั้งแต่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือเรียกว่า ความสัมพันธ์ลาว-ไทยในยุคสงครามเย็น (cold war) แต่ปี ค.ศ. 1975 – 1990 ในยุค สงครามเย็นเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ลาว-ไทยมีลักษณะของการเผชิญหน้า และ บางครั้ง มีการประนีประนอมซึ่งเกิดขึ้นในห้วงเวลานั้นๆ ความสัมพันธ์ในลักษณะตึงเครียดภายใต้บริบทที่ต่าง ฝายต่างหวาดระแวงซึ่งกันและกันและมองกันอย่างศัตรูในสภาพดังกล่าวนี้ ลักษณะของความสัมพันธ์ ลาว-ไทยในยุคสงครามเย็นจึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ โดยแต่ละลักษณะมีรายละเอียดของ การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันจะได้กล่าวในขั้นต่อไป

ห้วงที่สอง ของความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยนั้นโดยนับตั้งแต่สิ้นสุดของสงครามเย็นใน ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ซึ่งความสัมพันธ์ของสองประเทศมีลักษณะที่เพิ่มทวีความร่วมมือ ระหว่างกันมากขึ้น

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยในยุคสงครามเย็น (ค.ศ. 1975-1990)

2.1.1 ลักษณะต่างๆ ของความสัมพันธ์

1) ความสัมพันธ์ในลักษณะเผชิญหน้า (ค.ศ. 1975-1977) ความสัมพันธ์ลาว-ไทยในช่วง นี้ มีความตึงเครียดค่อนข้างมาก ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองของทั้ง 2 ฝาย ประกอบกับทางการเมืองภายในของรัฐบาลใหม่ที่เพิ่งยึดอำนาจได้ในลาว ตลอดจนความสับสน ทางการเมืองภายในของไทยทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถ ปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างรวดเร็ว ทั้งในระดับประเทศและ ในระดับภูมิภาค ทั้งนี้เป็นช่วงการบริหารประเทศของรัฐบาลใหม่ภายใต้การนำและบริหารประเทศของ นายกรัฐมนตรีโกสอน พมวิหาน โดยมีนโยบายในลักษณะที่ต่อต้านและกล่าวประนามตะวันตกและ ประเทศทุนนิยม ส่วนประเทศไทยในระหว่างปี ค.ศ. 1975-1976 เป็นช่วงของการบริหารประเทศของ

นายกรัฐมนตรี คึกฤทธิ์ ปราโมช และเสนีย์ ปราโมช โดยมีนโยบายผูกพันกับองค์การภูมิภาค และในปี ค.ศ. 1977 นั้นไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลอีกครั้ง คือ นาย ธานินทร์ ไกรวิเชียร ซึ่งรัฐบาลชุดนี้ได้ดำเนินนโยบายผูกพันตะวันตก ต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง

ความสัมพันธ์ระหว่างลาวไทยจึงมีความตึงเครียดยิ่งขึ้นเมื่อเจ้าหน้าที่ลาวจับกุมรองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบกของไทย 2 คน ในวันที่ 5 สิงหาคม ค.ศ. 1975 ในข้อหาทำการจารกรรม พร้อมกันนั้นรัฐบาลไทยได้สั่งจับเจ้าหน้าที่ทางการทูตของลาว 2 คน ในวันที่ 9 สิงหาคม เพื่อเป็นการตอบโต้ต่อการกระทำของลาว¹² ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1975 เมื่อทหารลาวยิงเรือลาดตระเวนไทยที่แล่นเข้ามาในเขตฝั่งลาวตามลำน้ำโขง ทำให้ทหารไทยเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนหนึ่ง รัฐบาลไทยตอบโต้โดยการปิดพรมแดน และเรียกเอกอัครราชทูตไทยประจำลาวกลับประเทศ เพื่อแสดงความไม่พอใจต่อการกระทำของลาว¹³ ทั้งๆ ที่การกระทำของลาวนั้นเป็นการดำเนินการปกป้องอาณาเขตและพรมแดนของตนเพื่อไม่ให้ต่างชาติดำเนินการเคลื่อนไหวและแทรกแซง

ปัญหาทางการเมืองในประเทศไทยก็มีส่วนที่ทำให้สภาพความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยเสื่อมลงด้วย โดยภายหลังจากการยึดอำนาจของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในไทย เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1976 ทำให้ความสัมพันธ์ลาว-ไทยตกอยู่ในสภาพที่ตึงเครียดไปด้วยกัน¹⁴ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลไทยภายหลังการยึดอำนาจดังกล่าวได้ดำเนินนโยบายที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างแข็งกร้าว การยึดอำนาจดังกล่าว รวมทั้งการปราบปรามผู้ที่ต้องสงสัยว่าเป็นแนวร่วมคอมมิวนิสต์ ทำให้นักศึกษาและปัญญาชนจำนวนหนึ่ง ซึ่งเคยมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงปี ค.ศ. 1973-1976 หลบหนีไปอยู่ในลาว ซึ่งรัฐบาลไทยมองว่าการหลบหนีดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากลาว¹⁵ จากเงื่อนไขดังกล่าวเป็นจุดยืนของมุมมองของแต่ละฝ่ายที่มีความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ทำให้ความสัมพันธ์ของสองประเทศตกอยู่ในสภาพที่เผชิญหน้าต่อกัน

2) ความสัมพันธ์ในลักษณะประนีประนอม (ค.ศ. 1977 - 1979) การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ในประเทศไทย โดยรัฐบาลใหม่ซึ่งนำโดย พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ได้ดำเนินการปรับนโยบายที่มีต่อประเทศอินโดจีนไปในทิศทางที่ลักษณะประนีประนอมมากขึ้น¹⁶ ดังนั้น

¹² Far eastern economic Review, *Asia Yearbook* 1976, pp.200-201.

¹³ Ibid, p. 204.

¹⁴ Mac Alister Brown and Joseph J. Zasloff, *Apprentice Revolutionaries: The Communist Movement in Laos, 1930-1985* (California: Hoover Institution Press, 1986) p. 258.

¹⁵ Ather J. Dommen, *Laos : Keystone of Indochina* (Boulder : Westview Press, 1985), p. 131.

¹⁶ Mac Alister Brown and Joseph J. Zasloff, *Apprentice Revolutionaries: The Communist Movement in Laos, 1930-1985* (California: Hoover Institution Press, 1986) p. 258.

จึงมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับไทยในช่วงนี้ ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1978 นายพุน สีปะเสิด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศลาว ได้เดินทางเยือนประเทศไทย ซึ่งในการเดินทางเยือนในครั้งนั้น ฝ่ายไทยตกลงที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ลาวมากขึ้นในการส่งสินค้าผ่านแดน นอกจากนี้ยังได้มีการลงนามในข้อตกลงทางการค้า ในโอกาสนี้ฝ่ายลาวยังได้เชิญพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีของไทยเดินทางไปเยือนลาวด้วย¹⁷ ซึ่งในอีก 1 ปีต่อมา คือระหว่างวันที่ 4-6 มกราคม 1979 พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้เดินทางไปเยือนลาวอย่างเป็นทางการ ถือเป็นผู้นำไทยคนแรก que เดินทางไปเยือนลาวนับตั้งแต่ลาวเปลี่ยนระบอบการปกครอง พร้อมกันนี้ทั้งสองประเทศได้มีการแถลงการณ์ร่วม โดยถือเอาแม่น้ำโขงให้เป็นแม่น้ำแห่งสันติภาพ และผลประโยชน์ร่วมกันและไทยได้เสนอให้ลาวกู้เงินดอกเบี้ยต่ำเป็นจำนวนหนึ่งร้อยล้านบาท เพื่อซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ ที่จำเป็น และในเดือนเมษายนปีเดียวกันนั้น นายโกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาว ได้เดินทางเยือนไทย ในการเยือนครั้งนี้ ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมลงนามในแถลงการณ์ร่วมอีกฉบับหนึ่ง และเป็นแถลงการณ์ร่วมในการที่จะร่วมมือกันป้องกันการดำเนินการของผู้ก่อการร้าย ในการใช้ดินแดนของทั้ง 2 ฝ่าย เป็นฐานปฏิบัติการในการก่อความไม่สงบในลาว นอกจากนี้แล้ว ในเดือนสิงหาคม ปีเดียวกันรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย ได้เดินทางไปเยือนลาวเพื่อเจรจาในรายละเอียดเกี่ยวกับแถลงการณ์ดังกล่าว และหลังจากนั้นฝ่ายไทยได้เริ่มส่งผู้อพยพชาวลาวบางส่วนกลับประเทศ สิ่งหนึ่งในช่วงนี้ที่สังเกตเห็นได้ นั้น คือ การปะทะกันระหว่างเรือลาดตระเวนไทยและทหารลาวที่อยู่บนฝั่งแม่น้ำโขงเกือบจะยุติลง ทั้งนี้อันเนื่องมาจาก ทั้งสองฝ่ายได้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกัน เพื่อปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้เองส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยมีลักษณะที่ประนีประนอมต่อกันอย่างไม่เคยมีมาก่อนภายหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองในภูมิภาคนี้

3) ความสัมพันธ์ในลักษณะตึงเครียด (ค.ศ. 1979 - 1988) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลในประเทศไทยอีกครั้งจากรัฐบาล พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ มาเป็นรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ปี ค.ศ. 1980 และการปะทะตามแนวพรมแดนกัมพูชาระหว่างทหารไทยกับเวียดนามในกัมพูชา ทำให้ความตึงเครียดทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามมีมากขึ้น นับตั้งแต่เวียดนามได้ส่งกำลังเข้าเพื่อช่วยกัมพูชาปราบปรามเขมรแดง และจัดตั้งระบบเชิงสัมพันธ์ขึ้นในเดือนมกราคม ค.ศ. 1979 ซึ่งความตึงเครียดดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงความสัมพันธ์ลาว-ไทย อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รัฐบาลไทยเห็นว่าความสัมพันธ์แบบทวิภาคีของทั้งสองประเทศระหว่างลาวและเวียดนาม อาจแยกออกจากความขัดแย้งในกัมพูชาไม่ได้ นอกจากนี้ความตึงเครียดทางการเมืองได้มีความรุนแรงขึ้นเมื่อเกิดการปะทะกันระหว่างเรือตรวจการของไทยในแม่น้ำโขงกับทหารลาวที่ทำ

¹⁷ Far eastern economic Review, Asia Yearbook 1976, p. 229.

หน้าที่รักษาคินแดนตามฝั่งแม่น้ำโขง ในความขัดแย้งดังกล่าวไทยมองว่า พฤติกรรมดังกล่าวของลาวที่แสดงออกต่อไทยนั้นได้รับการสนับสนุนจากเวียตนาม และ เวียตนามให้การสนับสนุนในการเคลื่อนไหวเพื่อแบ่งแยกดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย โดยกลุ่มที่มีชื่อว่า พรรคปลดปล่อยไทยอีสาน (Thai Isan Liberation)¹⁸ ส่วนฝ่ายลาวมองว่าไทยและสหรัฐอเมริกาพยายามให้การสนับสนุนต่อขบวนการลาวฝ่ายขวา พวกเขาผลักดันได้เข้าไปดำเนินการก่อการร้ายภายในลาวเพื่อยึดอำนาจรัฐคืน ทั้งนี้เนื่องจากว่าประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาให้ที่พักพิงแก่กลุ่มคนดังกล่าว พร้อมกันนั้นยังเป็นพันธมิตรในสมัยสงครามอินโดจีนอีกด้วย

จากความเชื่อของแต่ละฝ่ายนั้นได้ส่งผลให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยเป็นความสัมพันธ์ที่ตึงเครียด นอกจากสภาพแวดล้อมความสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว ปัญหาทางด้านพรมแดนของทั้งสองประเทศเป็นข้อสำคัญยิ่ง ทั้งนี้ สองฝ่ายได้ดำเนินการใช้กำลังปะทะกันสองครั้งด้วยกัน คือ ในปี ค.ศ. 1984 เกิดความขัดแย้งกรณีสามหมู่บ้าน และปี ค.ศ. 1987 เกิดความขัดแย้งกรณีบ้านร่มเกล้า (บ่อแต่น) และนอกจากนี้ยังมีปัญหาต่างๆ ตามแนวพรมแดนด้วยกัน ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นบ่อยครั้งตามพรมแดนตามแม่น้ำโขง ซึ่งจะได้เสนอในรายละเอียดต่อไปอีกครั้งในหัวข้อความขัดแย้งระหว่างลาว-ไทย

เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตามแนวพรมแดนทั้งสองได้มีการเจรจากันอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าจะไม่บรรลุถึงขั้นตกลงกันได้ แต่ก็เป็นที่สนใจหนึ่งซึ่งส่งผลให้แต่ละฝ่ายปรับท่าที และมีการผ่อนปรนต่อกัน ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ทั้งสองฝ่ายดำเนินการทูตมิทาที่ค่อนข้างประนีประนอมต่อกัน ความตึงเครียดดังกล่าวได้ลดลง เมื่อไทยประกาศว่าจะเคลื่อนย้ายทหารออกจากบริเวณสามหมู่บ้านเพื่อแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี¹⁹ ตามการเสนอของฝ่ายลาว ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศเริ่มมีท่าทางดีขึ้น ในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 1985 ลาวได้เสนอให้มีการเจรจารอบใหม่เพื่อแก้ปัญหาทั้งหมดที่เป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงความสัมพันธ์ลาว-ไทย รวมทั้งปัญหาของชาวอพยพชาวลาวยุติที่พำนักอยู่ตามศูนย์พักพิงที่ทางการไทยจัดไว้ แต่ในขณะนั้นฝ่ายไทยต้องการเจรจาเฉพาะประเด็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับสามหมู่บ้านเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การเจรจาระหว่างลาวและไทยจึงจำกัดอยู่เฉพาะประเด็นของสามหมู่บ้าน หลังจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยได้พัฒนาดีขึ้นตลอดมาถึงครึ่งปีแรกของปี ค.ศ. 1987 ทำให้การค้าลาว-ไทยเพิ่มมากขึ้น²⁰ จากความสัมพันธ์ทางการค้าที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวเริ่มมีปัญหาขึ้นอีกครั้ง เมื่อมีทหารทั้งสองฝ่ายเกิดการปะทะกันอย่างรุนแรงบริเวณชายแดนลาว-ไทย ระหว่างพรมแดนจังหวัดพิษณุโลกของไทยกับแขวงไซยะบุรีของลาว

¹⁸ Ather J. Dommen, *Laos : Keyston of Indochina*, p. 135.

¹⁹ ขจัดภัย นุรุษพัฒนา. *ไทยกับเพื่อนบ้านในอินโดจีน* (กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2531), หน้า 94.

²⁰ Viraphong vacharathith, "Thai-Laos Trade: Opportunities and Perils," *Bangkok Post*, (19 April 1987): p. 19.

ในเดือน พฤศจิกายนปี ค.ศ. 1987 ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองตกอยู่ในภาวะตึงเครียดอีกครั้ง แต่ กระนั้นก็ตามลาวและไทยก็ไม่ยอมให้ความตึงเครียดนั้นยืดยาวออกไป ทั้งสองฝ่ายได้จัดให้มีการเจรจากันระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเพื่อทำให้การสู้รบระหว่างกันยุติลง การสู้รบได้ยุติลงด้วยการเจรจาหยุดยิงอย่างเป็นทางการในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 1988 หลังจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยได้ริเริ่มมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

4) ความสัมพันธ์ในลักษณะร่วมมือ (ค.ศ. 1989 – 1990) ความสัมพันธ์ลาว-ไทย ระหว่างปี ค.ศ. 1989 ถึงปี ค.ศ. 1996 ซึ่งเป็นห้วงหลังของสงครามเย็นก็ว่าได้ และเป็นช่วงระยะแห่งความสัมพันธ์ในลักษณะการปรับปรุง การเจรจาหยุดยิงสองฝ่าย ระหว่าง พลเอกสีสะหวาด แก้ววูนพัน หัวหน้ากรมใหญ่เสนาธิการกองทัพประชาชนลาวกับพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบก และผู้บัญชาการทหารสูงสุดของไทยในเวลานั้น ได้เริ่มดำเนินการเจรจาระหว่างกันในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 1988²¹ ถือว่าเป็นการเปิดทางให้มีการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในสภาพของความสัมพันธ์ลาว-ไทยในเวลาต่อมา ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลของไทยอีกครั้ง ไทยได้มีการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ในปลายปี ค.ศ. 1988 โดย พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี จึงทำให้มีการกำหนดนโยบายต่างประเทศใหม่ คือ “เปลี่ยนสนามรบอินโดจีนเป็นสนามการค้า” ซึ่งเป็นนโยบายมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ²² โดยเฉพาะทางการค้าและการลงทุนในอินโดจีน การเข้าไปลงทุนในอินโดจีนอันดับแรกของไทย คือ ประเทศลาว ซึ่งเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันและหลาย ๆ ด้านที่มีความคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ก็เป็นเงื่อนไขที่ดีที่จะเชื่อมต่อกับประเทศอื่นๆ ได้ในขั้นต่อไป พร้อมกันนั้นลาวและไทยยังได้ยื่นถึง แดงการณร่วมระหว่าง นายไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีของลาว และ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีของไทย ในวันที่ 6 มกราคม 1979 ถือเอาแถลงการณ์ดังกล่าวเป็นต้นแบบของความร่วมมือที่ดีต่อกัน การดำเนินนโยบายของรัฐบาลพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ ประจวบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของลาวที่มีความต้องการลงทุนจากต่างชาติ คือ การเปิดประเทศให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในปี ค.ศ. 1986 เพื่อจะช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามกลไกเศรษฐกิจใหม่

หลังจากสองรัฐบาลเริ่มมีการปรับปรุงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและจัดตั้งหน่วยงานประสานงานที่เป็นแกนหลักของความร่วมมือ ทำให้การค้าและการลงทุนระหว่างลาว-ไทย ได้มีจำนวน

²¹ William Womer, “Economic Reform and Structural Change in Lao,” *Southeast Asian Affairs* (March 1989), p. 205.

²² จุลชีพ ชินวรรณโณ, “นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น,” ใน 5 ทศวรรษ การต่างประเทศของไทยจากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ (กรุงเทพฯ: พฤษภาคม 2536), หน้า 121-131.

เพิ่มขึ้น ดังตารางการลงทุนของไทยในลาวระหว่างปี ค.ศ. 1988-1996²³ เป็นตัวเลขที่แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจระหว่างกัน และความร่วมมือได้มีการพัฒนามากขึ้นเมื่อเทียบกับระยะที่ผ่านมา ไปพร้อมกันนั้น ทั้งสองประเทศแทบจะไม่มีปัญหาระหว่างกัน ถึงแม้จะมีก็สามารถแก้ไขร่วมกันได้ แม้ว่าไทยได้มีการเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้ง ด้วยเหตุนั้นมาจนถึงวันที่ 8 กันยายน 1996 รัฐบาลลาวและไทย ได้บรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกัน ที่ สขล ประเทศไทย

ตาราง ที่ 1 การลงทุนของไทยในลาวแต่ปี ค.ศ. 1988-1996

ปี	โครงการ	เม็ดเงิน (หน่วย US\$)
1988	3	592,000.
1989	21	11,054,364.
1990	9	4,264,785.
1991	22	92,740,261.
1992	34	35,058,840.
1993	51	55,506,547.
1994	45	1,282,500,081.
1995	16	33,724,505.
1996	17	600,199,500.
รวมทั้งหมด	218	2,115,640,883.

ที่มา : Report on Foreign Investment in Lao P.D.R. Summary by Country for Years 1988-2001

2.1.2 ความขัดแย้งระหว่าง ลาว - ไทย

1) ปัญหาตามบริเวณแนวชายแดนแม่น้ำโขง พรมแดนระหว่างลาวและไทยทางน้ำตามลำแม่น้ำโขงจะมีความยาวมากกว่าพรมแดนทางบก จุดเริ่มต้นของพรมแดนทางน้ำ ซึ่งเริ่มนับตั้งแต่ปากน้ำเหืองจังหวัดเลย (แขวงไซยะบูลีฝั่งลาว) โดยเริ่มจากปากน้ำเหือง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผ่านไปตามจังหวัดหนองคาย นครพนม มุกดาหาร จนถึงอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

²³ “ Report on Foreign Investment in Lao P.D.R. Summary by Country for Years 1988-2001”, คณะกรรมการคุ้มครองการลงทุนต่างประเทศ สปป. ลาว.

(ฝั่งลาวเริ่มจากแขวงไซยะบูลีผ่านแขวงเวียงจันทน์ นครหลวงเวียงจันทน์ บริคำไซ คำม่วน สะหวันนะเขต สारวัน และจำปาสัก) รวมระยะทางมีความยาวประมาณ 865 กิโลเมตร โดยไม่ได้รวมพรมแดนตามแม่น้ำโขงตอนบน ซึ่งเริ่มจากจุดที่เรียกว่าสามเหลี่ยมทองคำตลอดมาถึงจุดที่เป็นพรมแดนทางบกตามลำแม่น้ำโขงนั้น ไทยได้ก่อตั้งหน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขง (นปข.) ขึ้น เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1970²⁴ หน่วยงานดังกล่าวเป็นหน่วยงานที่ดำเนินกิจการเคลื่อนไหวด้านความสงบตามลำแม่น้ำโขงตลอดแนวพรมแดนไทย-ลาว ซึ่งการที่ไทยก่อตั้งหน่วยงานดังกล่าวนั้นเป็นการขัดแย้งและไม่ปฏิบัติตามสัญญา กรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส (วันที่ 3 ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก 112 ค.ศ. 1893) สาระสำคัญของสัญญาสรุปได้ว่า ตลอดแนว 25 เมตร (625 เส้น) ของฝั่งขวาของน้ำโขงต้องเป็นเขตปลอดทหาร โดยประเทศไทยต้องไม่มีเรือรบที่ใช้เดินเรือตลอดแนวแม่น้ำโขง และลำน้ำที่แยกจากน้ำโขง จะต้องไม่สร้างค่าย ค่าน คู สำหรับใช้ในการทหาร²⁵ ในส่วนนี้ฝ่ายลาวเองซึ่งได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1975 ถือว่าเป็นรัฐที่สืบทอดจากฝรั่งเศส ดังนั้นลาวเองจึงมีสิทธิ์สืบทอดตามข้อตกลงต่างๆของสนธิสัญญาสยามกับฝรั่งเศส อย่างถูกต้อง และยึดถือเอาสัญญาฉบับดังกล่าวเป็นกรอบในการกำหนดดินแดนและรักษาความสงบสุขตามพรมแดนลาว-ไทยมาโดยตลอด

โดยภาพรวมแล้วการปะทะกันทางด้านกำลังทหารตามลำน้ำโขงอันเนื่องมาจากการที่มีกำลังเคลื่อนไหวตามลำน้ำโขงของไทย ได้สร้างความไม่ไว้วางใจต่อความปลอดภัยและอธิปไตยของฝ่ายลาว ทั้งนี้เพราะว่าฝ่ายลาวเองพึงได้รับเอกราชและอำนาจอธิปไตย ย่อมต้องวางแผนและทำการปกป้องบูรณภาพแห่งดินแดนของตนโดยไม่ยอมให้มีภัยคุกคามจากภายนอก ดังนั้น อาจจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ในการเกิดปัญหาตามแนวพรมแดนและอีกด้านหนึ่งแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่สำคัญในการดำรงชีพของผู้คนที่ดำเนินชีวิตอยู่ตามสองฝั่งและประชาชนของทั้งสองฝั่งมีเครือญาติเกี่ยวดองกันมาเป็นเวลาช้านาน จำต้องมีการไปมาหาสู่กันและดำเนินการค้าขายร่วมกันโดยไม่เป็นไปตามระเบียบของทั้งสองประเทศ จากการกระทำเช่นนั้นทำให้รัฐบาลของสองประเทศมองว่าเป็นเงื่อนไขที่อำนวยความสะดวกก่อความไม่สงบ ในสภาพการดังกล่าวนี้เป็นช่องว่างให้แก่การเกิดข้อพิพาทระหว่างกันและเป็นเงื่อนไขที่ทำให้กลุ่มคนไม่หวังดีใช้เป็นช่องทางในการดำเนินการที่ส่งผลกระทบต่ออีกฝ่าย

ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างกันตามลำน้ำโขงนั้นจะเห็นได้ว่า พังเริ่มมีขึ้นภายหลังการสิ้นสุดของสงครามอินโดจีน คือภายหลังในปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา เมื่อคาบสมุทรอินโดจีนได้รับความเป็นเอกราชและมีอำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศอย่างอิสระ ถ้าจะเปรียบเทียบกับช่วงของสงครามอินโดจีนจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าประเทศลาวในขณะนั้นตกอยู่

²⁴ วิรัช ร่วมพงษ์พัฒนะ, “ปัญหาข้อขัดแย้งไทย-ลาว ในช่วงปี ค.ศ. 2518-ปัจจุบัน,” (วิทยานิพนธ์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 61-62.

²⁵ หนังสือสัญญากรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศสแต่วันที่ 1 ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก 112.

ในช่วงของสงคราม โดยถูกต่างชาติทำการดำเนินสงครามและแทรกแซงการเมืองภายในของลาวมา โดยตลอดนับตั้งแต่ก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่าง ลาว-ไทย ซึ่งเป็นประเทศที่มีพรมแดนร่วมกันย่อมต้องมีปัญหาหลายด้านไม่ว่าทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และในขณะนั้นการเมืองภายในของลาวไม่ได้เป็นเอกภาพ เพราะลาวบางช่วงก็แบ่งออกเป็น สองฝ่าย หรือ สามฝ่าย คือ ฝ่ายซ้าย (แนวลาอวิสระ) ฝ่ายเป็นกลาง และฝ่ายขวา สภาพทางด้านการเมืองมีปัญหาโดยตลอดและแก้ไขไม่ตก ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ก่อนที่ลาวจะได้รับการปลดปล่อยนั้น ปัญหาตามแนวพรมแดนทางลำนํ้าโขงจึงไม่ได้รับความเอาใจใส่เท่าที่ควร และเป็นเงื่อนไขที่อำนวยทางยุทธศาสตร์แก่อีกฝ่ายโดยเฉพาะประเทศไทย และในขณะนั้นมีปัญหาเรื่องเขตแดนระหว่างลาว และไทย ฝ่ายลาวยังไม่ได้ถือว่าเป็นปัจจัยและยุทธศาสตร์ที่สำคัญเท่าไรนัก ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าฝ่ายขวา เป็นพันธมิตรที่ดีกับประเทศไทยและพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตการปกครองของฝ่ายขวา ฝ่ายขวาดูว่าการ ดำเนินการของ นปช. ของไทยเป็นการสร้างกรอบในการไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามเข้าได้อย่างสะดวก ดังนั้น การดำเนินการต่าง ๆ ของไทยตามลำนํ้าโขงจึงไม่ค่อยมีปัญหาแต่อย่างใด ดังจะเห็นจากการเดินเรือ (เรือ นปช.) ของไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะกิจตามลำนํ้าโขงปฏิบัติหน้าที่ลึกลงมาฝั่งลาวได้อย่าง สะดวกสบายในเวลานั้น

เมื่อสังเกตตามสภาพภูมิศาสตร์แล้วจะเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นตามแนวพรมแดนทางน้ำ ระหว่างสองประเทศเป็นผลเนื่องมาจากความเสียเปรียบด้านร่องน้ำลึกที่เป็นเส้นเขตแดนระหว่าง ประเทศตามสนธิสัญญาระหว่างไทยและฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1926 ทำให้เกาะคอนต่างๆเป็นของลาว ซึ่ง เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงได้ก่อให้เกิดปัญหาและความยุ่งยากให้แก่ฝ่ายไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในฤดูแล้ง ระดับน้ำไม่เพียงพอที่จะเดินเรือได้ ส่วนร่องน้ำลึกที่เดินเรือได้ก็อยู่ในฝั่งลาว ดังนั้นการเดินเรือในช่วง ระยะเวลาดังกล่าวจึงเป็นการลวงลำนํ้าและดินแดนของลาวไปโดยปริยาย เมื่อปี ค.ศ. 1975 ลาว เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ ที่เดินตามเส้นทางของสังคมนิยม และประกาศเป็น ประเทศ สาธารณะรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำให้ไทยกับลาวเผชิญหน้ากันจนสถานการณ์ตึงเครียดขึ้นและรุนแรงจนกลายเป็นการปะทะกันที่สุดในที่สุด ปัญหาที่เกิดขึ้นตามลำนํ้าโขงส่วนมากเป็นผล เนื่องมาจากการเดินเรือ นปช. ของไทยที่ลวงลำนํ้าเข้าไปยังฝั่งลาว และยังมีหลายเหตุการณ์ที่ทำให้ ลาวมีความมั่นใจต่อการขยายดินแดนของไทย เช่น ไทยได้ส่งกองทหารเข้ายึดเอาคอนสังคี (วันที่ 9 เมษายน ค.ศ. 1977) คอนดำ (วันที่ 17 เมษายน ค.ศ. 1977) คอนชิงซู้ (วันที่ 29 เมษายน ค.ศ. 1977) ยิ่งไปกว่านั้นในวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ. 1977 ทหานไทยได้ยิงปืน 12.7 มม. ใส่นครหลวงเวียงจันทน์ แต่ สภาพตามลำนํ้าโขงยังไม่มีความสะดวกเพียงเท่านั้น ยังสืบต่อมาถึงทศวรรษ 1980 ที่สำคัญนั้นเมื่อวันที่ 17 มกราคม ค.ศ. 1983 ไทยได้ยิงปืนกล 12.7 มม. ใส่นครหลวงเวียงจันทน์อีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งโรงแรม ล้านช้าง ซึ่งเป็นที่ที่กำลังประชุมคณะกรรมการแม่ลำนํ้าโขงระหว่างชาติชั่วคราว ในนั้นมีผู้แทนหลาย

ประเทศและหลายองค์กรจัดตั้งสากลเข้าร่วม²⁶ นับได้ว่าเป็นการกระทำตามอำเภอใจ โดยไม่เคารพต่ออธิปไตยของลาว ทางด้านกฎหมายแล้วข้อตกลงระหว่างไทยและฝรั่งเศสในปี 1926 นั้น ลาวเป็นฝ่ายที่มีสิทธิถูกต้องในการปกป้อง และยังบ่งชี้ให้เห็นว่าลาวมีสิทธิสืบทอดต่อจากฝรั่งเศส และการที่ลาวเองทำการปกป้องอาณาเขตของตนถือว่าเป็นสิ่งที่ทุกๆชาติยึดถือและปฏิบัติกันเนื่องจากเป็นเรื่องที่สำคัญในอาณาเขตและอธิปไตยของชาติ

สรุปแล้วปัญหาตามลำแม่น้ำโขงระหว่างลาวและไทยเกิดขึ้นมาจากการที่ไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันในการแทรกแซงการเมืองภายใน ฝ่ายลาวถือว่าหน่วยปฏิบัติการตามลำแม่น้ำโขง (นปข.) ของไทยเป็นหน่วยงานที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของลาว และความปลอดภัยต่อการดำรงชีวิตของประชาชนลาว การที่ไทยล่วงล้ำน่านน้ำและดินแดนของลาวตามบริเวณต่างๆ ของพรมแดนที่ได้กล่าวมานั้น เป็นการขยายอาณาเขตดินแดนตามหลักของลัทธิไทยใหญ่ ลาวถือว่าเรื่องอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะแลงมาด้วยเลือดเนื้อและชีวิต

ในส่วนของฝ่ายไทยถือว่าการกระทำของคนก็เป็นการปกป้องด้านความสงบเรียบร้อยของตน เพราะไทยถือว่าภัยของคอมมิวนิสต์เป็นภัยอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศและพระมหากษัตริย์ ดังจะเห็นได้จากการที่มีนโยบายในการปราบปรามคอมมิวนิสต์และอีกด้านหนึ่งนั้น ไทยไม่ถือว่าสนธิสัญญาแต่ละฉบับที่สยามได้ทำกับฝรั่งเศสเป็นหลักการในการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาร่วมกัน และสนธิสัญญาดังกล่าวนั้น ไทยเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบให้แก่ฝรั่งเศส ดังนั้นสัญญาต่างๆ จึงไม่ยากที่จะยึดถือเป็นหลักการ

ปัญหาตามลำน้ำโขงนั้นมีช่องทางที่จะแก้ไขได้หากปฏิบัติตามสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส โดยปราศจากการมีกองกำลังทหารปฏิบัติตามลำแม่น้ำโขง ถ้าหากมีก็ควรจะมีอยู่บนบกตามพรมแดนของแต่ละฝ่าย จึงจะไม่ทำให้เกิดการปะทะกัน ทั้งนี้เพราะมีแม่น้ำที่กว้างเป็นตัวประกันขวางกั้นหน่วยงานของสองฝ่ายออกจากกัน ซึ่งปัญหานี้ฝ่ายลาวได้เสนอในเวทีการประชุมต่างๆ เช่น การประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย การประชุมคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวพรมแดนลาว-ไทย เป็นต้น โดยเสนอให้ฝ่ายไทยยกเลิกหน่วย นปข. แต่ฝ่ายไทยยังไม่ยอมย่นยืนยันทิ้งจะงไว้ ทั้งนี้ก็เนื่องจากฝ่ายไทยได้ยืนยันว่าหน่วยงานดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนหน้าที่จากเดิมมาเป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือตามลำน้ำโขงและหน่วยงานปฏิบัติการเพื่อสกัดกั้นการค้าที่หลบหลีกหนีภาษี และการขนส่งยาเสพติด ถ้าหากยังคงไว้เช่นนี้ คงหลีกเลี่ยงไม่ได้ในปัญหาที่จะเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ อันเนื่องจากหน่วย นปข. มีฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีการติดอาวุธ และ ปฏิบัติหน้าที่อยู่ตามพรมแดนซึ่งสามารถที่จะดำเนินการเมื่อใดก็ย่อมได้ ทั้งนี้สภาพของ

²⁶ กระทรวงการต่างประเทศ ส.ป.ป.ลาว, *ความเป็นจริงแห่งความสัมพันธ์ไทย-ลาว*, (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ, กันยายน ค.ศ. 1984), หน้า 55-62.

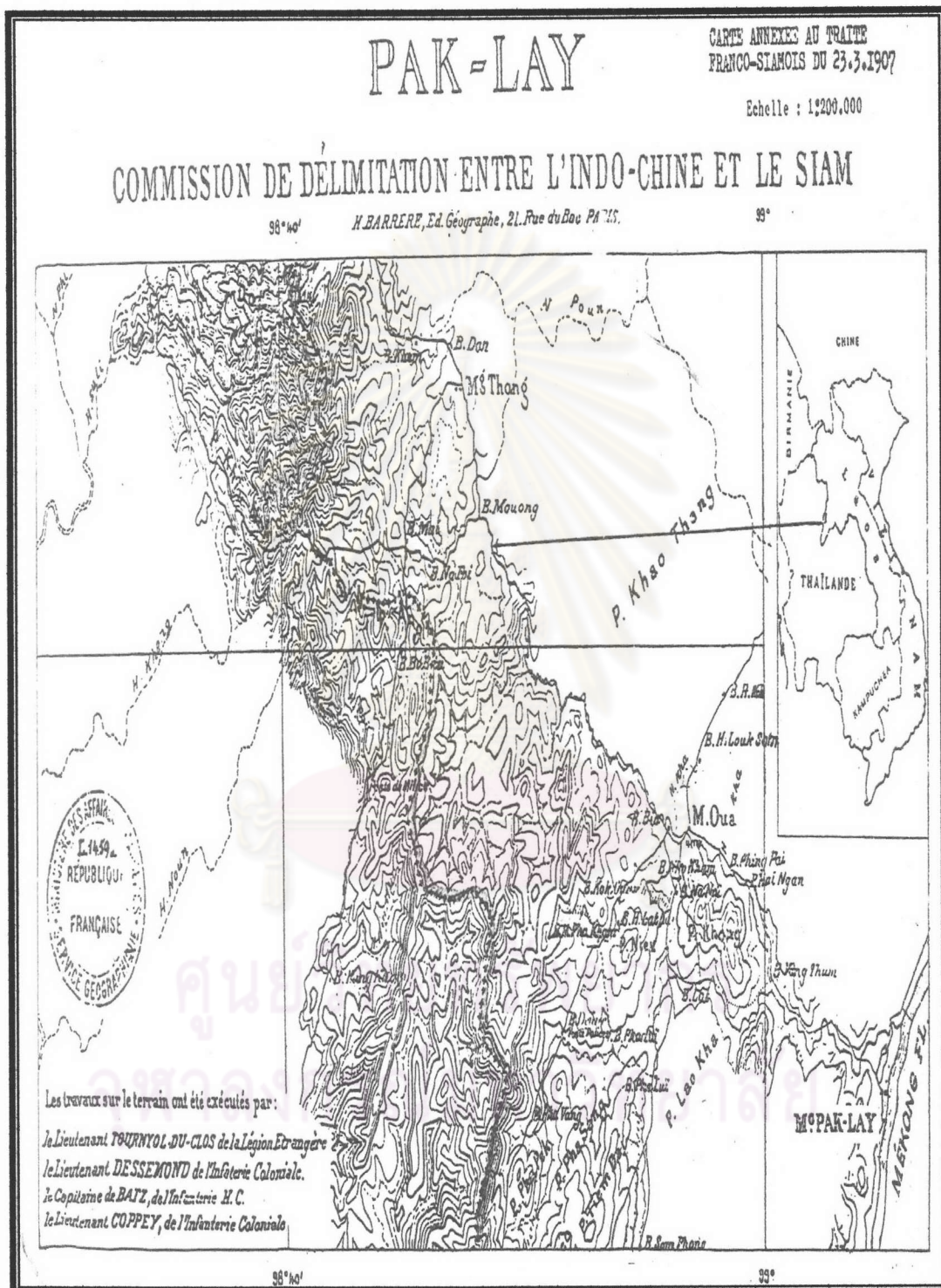
พรมแดนทางน้ำระหว่างลาวและไทยก็ยังไม่ได้ปักหลักเขตแดน ระดับน้ำที่ใช้เป็นเส้นทางเดินเรือได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล เพียงแต่ยึดถือตามสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส พร้อมกันนี้ลาวและไทยยังไม่ได้มีข้อตกลงในการมีกำลังผสมร่วมกันในการรักษาความสงบตามพรมแดนด้วยกัน

2) ปัญหาข้อขัดแย้งกรณีสามหมู่บ้าน (บ้านใหม่ บ้านกลาง และ บ้านสว่าง) ปัญหาข้อพิพาทสามหมู่บ้าน คือ บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างอ้างเป็นกรรมสิทธิ์ในบริเวณดังกล่าวนี้ รัฐบาลลาวได้ยืนยันว่า 3 หมู่บ้านดังกล่าวเป็นของลาว โดยอยู่ในบริเวณตาแสงนาบ่อน้อย เมืองปากลาย แขวงไชยบุรี ส่วนทางฝ่ายไทยอ้างว่า 3 หมู่บ้านเป็นของไทย ซึ่งอยู่ในเขตของจังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งนี้ก็เกิดจากการต่างอ้างกรรมสิทธิ์ในการครอบครอง จนถึงขั้นปะทะกันด้วยกำลังทหารในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1984 ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าเขตแดนทางบกของสองประเทศก็ยังไม่มีความชัดเจนไม่มีหลักเขตแดนที่จะบ่งชี้ให้เห็นได้อย่างละเอียด (หลักเขตแดนที่สยามและฝรั่งเศสจัดทำไว้ในเมื่อก่อนได้ถูกทำลายช่วงทำสงครามจำนวน 3 หลักด้วยกัน คือ หลักที่ 1 อยู่ที่สันภูเข้าง (ภูซัง) ซึ่งเป็นที่รู้จักว่าจากสันปันน้ำภูเขาซังลงสู่เบื้องอ่างน้ำโจงเป็นดินแดนของลาว หลักหมายที่ 2 อยู่ที่ถ้ำภูเขานกแขว (ภูนกแขว) จากสันปันน้ำถ้ำภูเขานกแขว ลงสู่เบื้องอ่างแม่น้ำโจงเป็นดินแดนของลาว และหลักที่ 3 อยู่สันภูเขาหลักหมื่น (ภูหลักหมื่น) จากสันเขาหลักหมื่นลงสู่เบื้องอ่างแม่น้ำโจงเป็นดินแดนของลาว²⁷ และภูมิธรรมชาติก็ได้อ้างอิงถึงในสนธิสัญญาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากมีการทำการก่อสร้างตามพรมแดน ในการเจรจาแต่ละครั้งกับไทย ฝ่ายลาวอิงตามสนธิสัญญาสยามกับฝรั่งเศสและแผนที่ทุกฉบับที่ประกอบกับสัญญาดังกล่าวเป็นข้อมูลในการอ้างอิง แต่มีความแตกต่างกันจากการที่ไทยเองได้ใช้แผนที่ที่จัดทำขึ้นใหม่จากการถ่ายภาพทางอากาศในปี ค.ศ. 1978 ซึ่งสหรัฐอเมริกาเป็นผู้จัดทำขึ้นเป็นตัวอ้างอิงในการแก้ไขปัญหา โดยอ้างว่าแผนที่ดังกล่าวมีขนาดใหญ่ และ แสดงรายละเอียดมากกว่าแผนที่ไทย-ฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1907²⁸ ทำให้เจรจาแต่ละครั้งไม่ได้ผล ในส่วนของลาวเองยังยืนยันตามแผนที่ปี ค.ศ. 1907 เป็นหลักฐาน ซึ่งเป็นแผนที่ที่เขียนขึ้นตามสนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1904 และได้เขียนแนบท้ายสัญญาปี ค.ศ. 1907 ซึ่งได้ระบุไว้ชัดเจนว่า ให้ใช้สันเขาปันน้ำเป็นเส้นแบ่งเขตแดนลาว-ไทย นับได้ว่าภายหลังที่ลาวได้รับเอกราชตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา ความขัดแย้งครั้งนี้เป็นเหตุการณ์ครั้งแรกที่มีการใช้กำลังและอาวุธหนักปะทะกันและใช้เวลายาวสมควร

²⁷ กระทรวงการต่างประเทศ ส.ป.ป.ลาว, “จดหมายบันทึกเกี่ยวกับการที่พวกปฏิบัติการขบวนการก้ำอำนาจไทยเบียดขับเอาบ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่างของลาว,” (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ กั้นยายน ค.ศ. 1984), หน้า 7.

²⁸ วิรัช ร่วมพงษ์พัฒนะ, “ปัญหาข้อขัดแย้งไทย-ลาว ในช่วงปี พ.ศ. 2518 – ปัจจุบัน,” (วิทยานิพนธ์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2531), หน้า 84.

แผนที่ที่ 1
แผนที่มาตราส่วน 1/200,000 ที่กำหนดเขตแดน

ที่มา : สมุดปกขาวของกระทรวงการต่างประเทศ (18 กันยายน ค.ศ. 1984)

มูลเหตุแห่งความขัดแย้งกรณีพิพาทสามหมู่บ้าน มาจากการที่ลาวและไทยยึดถือแผน ที่ฝ่ายละฉบับที่มีความแตกต่างกัน จึงทำให้มีความเชื่อและยึดมั่นในความถูกต้องที่มีกรรมสิทธิ์เหนือ ดินแดนของสามหมู่บ้าน ความขัดแย้งดังกล่าวนี้ ได้เริ่มต้นจากการปะทะกันในระยะแรกเมื่อเดือน มีนาคม ค.ศ. 1984 ต่อมาประมาณเดือนเมษายน (15 เมษายน 1984) ได้เกิดการปะทะกันอีกครั้งและ จากนั้นมาเหตุการณ์ได้รุนแรงขึ้นเป็นลำดับ ตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคม (วันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ. 1984) ทำให้เกิดเป็นการรบระหว่างกันเมื่อไทยส่งกองกำลังเข้าไปในบริเวณของสามหมู่บ้าน ในที่สุด เหตุการณ์เริ่มคลี่คลายลงในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1984 โดยไทยประกาศถอนกำลังทหารออกจากบริเวณ สามหมู่บ้าน ความขัดแย้งระหว่างลาว-ไทยในครั้งนี้กินระยะเวลานานประมาณ 8 เดือน²⁹

การพิจารณาปัญหาความขัดแย้งกรณีสามหมู่บ้านอาจพิจารณาใน 2 ประเด็นคือ ประเด็นเรื่องความเป็นเจ้าของอธิปไตยในสามหมู่บ้าน ในแง่ที่ว่าควรจะเป็นของลาวหรือของไทย และ ประเด็นเรื่องความพยายามของฝ่ายไทยในการสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์เข้าไปในบริเวณสาม หมู่บ้าน ซึ่งจัดเป็นสาเหตุสำคัญของกรณีพิพาท กล่าวคือ เมื่อหน่วยจัดสร้างทางได้ก่อสร้างทางเข้าไป จนถึงบริเวณบ้านบ่อเบี้ย ตำบลม่วงเจ็ดต้น กิ่งอำเภอบ้านโคก ซึ่งอยู่ใกล้กับบริเวณสามหมู่บ้าน ทำให้ เกิดการปะทะกันระหว่างฝ่ายไทยและลาวเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1984 เนื่องจากในขณะนั้นสาม หมู่บ้านเป็นที่ตั้งของทหารลาวและคนลาว อย่างไรก็ตามฝ่ายไทยยังยืนยันที่จะสร้างถนนสายดังกล่าว ต่อไป ดังคำกล่าวของพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบกกล่าว ว่า “เรื่องการสร้างถนน เราจะต้องสร้างต่อไป เพราะอยู่ในเขตประเทศไทย เราต้องทำตาม เรายึดสิทธิ์ นี้ เป็นนโยบายที่รัฐบาลมอบให้”³⁰ ด้วยเหตุนี้ฝ่ายไทยจึงยืนยันตามจุดยืนของตนและให้กำลังทหาร กลุ่มครองหน่วยก่อสร้างดังกล่าว

ในส่วนของฝ่ายลาวเองมองว่าการสร้างเส้นทางดังกล่าวเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของไทย ที่จะดำเนินการแทรกแซงและล่วงล้ำเข้ามาในดินแดนของลาว ทำให้ฝ่ายลาวจำต้องมีการตักเตือนและ ทักท้วงต่อการกระทำดังกล่าวแต่ก็ไม่ได้ผล ในที่สุดนำมาสู่การปะทะกันทางทหารและรุนแรงขึ้นที่จะ เห็นได้จากทางการฝ่ายไทยเองส่งกำลังเข้ายึดครองสามหมู่บ้าน โดยพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ซึ่งเป็นผู้ บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นสั่งการ ให้จัดส่งกองกำลังทหารเข้ายึดสาม หมู่บ้าน ในที่สุด เมื่อต้นเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1984 เหตุการณ์ยังคงปะทะกันทางทหารอย่างรุนแรงต่อมา ด้วยเหตุนี้ทำให้ฝ่ายลาวยังมั่นใจต่อการดำเนินการของไทยว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่จะครอบครองอำนาจ อธิปไตยและดินแดนของลาวในบริเวณสามหมู่บ้าน ดังนั้นจึงสามารถจะสรุปได้ว่าการสร้างเส้นทาง

²⁹ ความมาศ อิมสาราจารย์, “การเมืองในระบบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะ กรณีพิพาทปัญหาสามหมู่บ้านระหว่างไทยกับลาว,” (วิทยานิพนธ์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 48.

³⁰ “อาทิตย์ยัน 3 หมู่บ้านของไทย,” ไทยรัฐ (1 มิถุนายน 2527): 16.

สายยุทธศาสตร์เข้าไปในบริเวณสามหมูบ้านก่อให้เกิดการปะทะกันทางทหารระหว่างลาวและไทยอย่างต่อเนื่อง

ความเป็นมาของการสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ของไทยเป็นเส้นทางที่ยึดขอบประเทศเป็นเดียวกัน จะดำเนินการก่อสร้างที่จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดน่าน มีลักษณะเป็นถนนวงแหวนตลอดแนวชายแดน มีกำหนดแล้วเสร็จในเวลา 5 ปี โดยใช้งบประมาณในการก่อสร้าง 10 ล้านบาท³¹ โครงการดังกล่าวได้เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1981 โดยได้มีการสำรวจที่กิ่งอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ และไทยอ้างว่าในระหว่างการสำรวจการก่อสร้างทางได้มีการขัดขวางจากลาวในปลายปี ค.ศ. 1982 (ประมาณเดือนพฤศจิกายน) ลาวได้ยิงจรวด อาร์.พี.จี มายังคณะสำรวจเมื่อการสำรวจดำเนินมาถึงบริเวณภูกั๊วนกแซว³² ทั้งนี้เพื่อสกัดกั้นไม่ให้ไทยดำเนินการเข้ามาเขตแดนของลาว การดำเนินการก่อสร้างเส้นทางยุทธศาสตร์ดังกล่าวของไทยได้แบ่งออกเป็นเขตการก่อสร้าง 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ตั้งแต่บ้านน้ำมวบ ถึง กิ่งอำเภอบ้านโคก สำหรับเส้นทางที่ทำการก่อสร้างเริ่มต้นจากบ้านน้ำมวบ ผ่านภูกั๊วนกแซว เข้าถึงบ้านบ่อเบี้ย ซึ่งเป็นบริเวณกิ่งอำเภอบ้านโคกมีความยาวประมาณ 47 กิโลเมตรและจะผ่านเข้าไปยังสามหมูบ้านเพื่อจะเชื่อมต่อห้วยหมุ่น ช่วงที่ 2 ตั้งแต่กิ่งอำเภอบ้านโคกถึงห้วยหมุ่น และช่วงที่ 3 ตั้งแต่ห้วยหมุ่นถึงบ้านนาแห้ว ส่วนช่วงที่ 2 และช่วงที่ 3 นั้นรัฐบาลไทยให้เปลี่ยนบริเวณสร้างถนนไปอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีปัญหา โดยเข้าลึกไปในดินของไทยมากขึ้น ภายหลังจากไทยประกาศถอนทหารออกจากบริเวณสามหมูบ้านที่ยึดครองอยู่

บริเวณเขตสามหมูบ้านจัดเป็นพื้นที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ของทั้งฝ่ายลาวและฝ่ายไทย เนื่องจากเป็นบริเวณที่ไม่มีปรากฏการณ์ชนชาติกันประเทศทั้งสองให้แบ่งแยกออกจากกันอย่างชัดเจน หากแต่เป็นพื้นที่ราบสูงสลับซับซ้อนด้วยป่าเขา ทำให้มีการลักลอบข้ามพรมแดนไปมาอยู่เสมอ บริเวณนี้จึงจัดได้ว่าเปราะบางและง่ายต่อการถูกแทรกซึมบ่อนทำลายจากฝ่ายตรงข้าม อนึ่ง ด้วยข้อจำกัดจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว เจ้าหน้าที่ไทยได้ยอมรับว่าไม่สามารถเข้าไปควบคุมดูแลบริเวณนี้ได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในช่วงที่มีการปฏิบัติการของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในบริเวณดังกล่าว พื้นที่ในลักษณะเช่นนี้จึงเป็นพื้นที่เป้าหมายที่รัฐบาลไทยมีนโยบายเข้าไปสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ โดยเฉพาะในเรื่องความมั่นคงและความมีเสถียรภาพของประเทศ

³¹ ความมาศ อิ่มสาราญรัฐ, “การเมืองในระบบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีพิพาทปัญหาสามหมูบ้านระหว่างไทยกับลาว,” (วิทยานิพนธ์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 50.

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

อีกประการหนึ่ง การสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ที่มีความยาวหลายร้อยกิโลเมตร ตลอดแนวชายแดนไทย-ลาวจัดเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความได้เปรียบเหนือฝ่ายตรงข้าม โดยจะก่อประโยชน์ในแง่การเมืองระหว่างประเทศและประโยชน์ทางด้านการปกครอง เพราะจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ไทยสามารถเข้าไปควบคุมดูแลพื้นที่บริเวณชายแดน ดังเช่นบริเวณเขตสามหมู่มบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเส้นทางดังกล่าวจะช่วยลดอุปสรรคจากสภาพภูมิศาสตร์ที่ไม่เอื้ออำนวยได้และในขณะเดียวกันยังเป็นการขยายอิทธิพลของรัฐบาลไทยเข้าไปประชิดพรมแดนของฝ่ายลาวอย่างชัดเจนขึ้น ด้วยสาเหตุเหล่านี้ จึงทำให้ฝ่ายลาวรู้สึกถึงความมั่นคงแห่งชาติของตนกำลังถูกระทบกระเทือนจากการสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ของไทย ประกอบกับความหวาดระแวงของฝ่ายลาวต่อภัยคุกคามจากรัฐบาลไทยที่มีอยู่ในการยุยงส่งเสริมให้กลุ่มคนไม่หวังดี (ลาวฝ่ายขวา) เข้าไปปฏิบัติการก่อวินาศกรรม บ่อนทำลาย เพื่อโค่นล้มรัฐบาลลาว³³ เป็นการกลั่นกินลาวโดยทางอ้อม กลุ่มคนดังกล่าวใช้ประเทศไทยเป็นที่หลบซ่อน และเป็นฐานซ่องสุมกำลัง

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าปัญหาของสามหมู่มบ้านอันเนื่องมาจากการสร้างเส้นทางยุทธศาสตร์ของไทย อาจจะพิจารณาในส่วนของความแตกต่างทางความคิดของฝ่ายลาวและไทย โดยเฉพาะในเรื่องของผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของแต่ละฝ่าย ซึ่งจะได้อธิบายต่อไปคือ

2.1) แนวความคิดของฝ่ายลาว การสร้างเส้นทางยุทธศาสตร์ของไทยในช่วงช่วงที่ 1 ตั้งแต่บ้านน้ำมวบ ถึง กิ่งอำเภอบ้านโคก โดยผ่านในบริเวณเขตสามหมู่มบ้าน การที่จะเข้ามาในสามหมู่มบ้านนั้นได้ทำให้ฝ่ายลาวยังมีความมั่นใจภัยคุกคามความมั่นคงที่มาจากไทยอย่างแน่นอน ดังนั้นลาวเองต้องดำเนินการสกัดกั้นและขัดขวางการดำเนินการหากฝ่ายไทยจะดำเนินการก็ควรดำเนินการลึกเข้าไปในเขตแดนของไทย การที่ไทยสร้างถนนสายดังกล่าวจะทำให้การลักลอบข้ามพรมแดนกระทำได้ง่ายขึ้น³⁴ อย่างไรก็ตาม การคัดค้านของลาวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนด้วย เนื่องจากว่าลาวเองยืนยันว่าดินแดนบริเวณสามหมู่มบ้านเป็นของตน อีกประการหนึ่งที่ทำให้ลาวมั่นใจนั้นก็คือ การสร้างเส้นทางยุทธศาสตร์ของไทยเป็นการกระทำที่มีแผนการร่วมกันระหว่างไทยและจีน ในขณะนั้น เพื่อบ่อนทำลายความมั่นคงของลาวด้วยประเทศทั้งสองมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและเป็นศัตรูสำคัญของกลุ่มอินโดจีน พร้อมกันนั้นความสัมพันธ์ระหว่างลาวและจีนที่อยู่ในสภาพตึงเครียด

³³ ความศ อิมสาราญรัชต์, “การเมืองในระบบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ: ศึกษาเฉพาะกรณีพิพาทปัญหาสามหมู่มบ้านระหว่างไทยกับลาว,” (วิทยานิพนธ์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 51-54.

³⁴ “Prasong denies report of Laotian incursion,” *The Nation* (May 26, 1984): 3.

ประเด็นที่เป็นเรื่องที่สำคัญของลาวนับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามอินโดจีนก็คือ เรื่องพรมแดนลาว-ไทย ตลอดเวลาที่ผ่านมา ลาวเชื่อว่ารัฐบาลไทยได้ให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาวลาวยุโรปให้กลับมามอบอนทำลายและโค่นล้มรัฐบาลลาว โดยได้รับการสนับสนุนจากจีนและสหรัฐอเมริกาในการฝึกซ้อมการรบแบบจู่โจม ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าก่อนหน้านี้ที่จะเกิดการปะทะกันบริเวณสามหมู่นั้น พลเอกอาทิตย์ กำลังเอกได้เดินทางไปเยือนสหรัฐและจีนนานถึงหนึ่งสัปดาห์คือในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1984 เมื่อผู้บัญชาการทหารสูงสุดกลับจากจีน เหตุการปะทะกันบริเวณสามหมู่บ้านเริ่มก่อตัวขึ้นในปลายเดือนพฤษภาคม และเหตุการณ์รุนแรงขึ้นเมื่อไทยส่งทหารเข้ายึดครองสามหมู่บ้าน ในวันที่ 6 มิถุนายน ค.ศ. 1984³⁵ จึงทำให้ฝ่ายลาวยังมีความมั่นใจ ดังจะเห็นได้จากการแถลงในสมัชชาสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 1984 ของนาย พุน สีปะเส็ด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศลาว ซึ่งแจ้งปัญหาดังกล่าวว่า

“ประการแรก ลาวเห็นว่าการยึดครองสามหมู่บ้านของลาวเป็นการกระทำที่มีการวางแผนการไว้ล่วงหน้า เหตุการณ์นี้มีใช่เหตุการณ์ปัญหาชายแดนธรรมดา และไม่ใช่อัฒพิพาทชายแดนธรรมดาที่อาจจะเกิดขึ้นกับประเทศเพื่อนบ้านเมื่อใดก็ได้ แต่เป็นการเตรียมการรุกรานเพื่อละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของลาว

ประการที่สอง สาเหตุสำคัญของการรุกรานสามหมู่บ้านโดยไทยก็คือ ความทะเยอทะยานของผู้นำปฏิริยาชาวจัดไทยที่ต้องการขยายลัทธิ Pan-Thaiism โดยอาศัยการสนับสนุนจากฝ่ายนักขยายอิทธิพลจีน เพื่อขยายสงครามทำลายล้างเข้าไปยังกลุ่มอินโดจีน

ประการที่สาม การรุกรานสามหมู่บ้านเป็นปฏิบัติการอันหนึ่งของฝ่ายปฏิริยาชาวจัดไทย โดยสมรู้ร่วมคิดกับนักขยายอิทธิพลจีนและพวกแสวงหาความเป็นจ้าว เพื่อต่อต้านลาวและกลุ่มอินโดจีน ทั้งนี้เพราะเหตุการณ์สามหมู่บ้านได้เกิดขึ้นระยะเวลาอันสั้น ภายหลังจากพลเอกอาทิตย์เดินทางกลับจากจีน นอกจากนี้ ในระหว่างเดินทางไปเยือนจีน พลเอกอาทิตย์ยังได้เดินทางไปยังบริเวณแนวชายแดนจีน-เวียตนาม เพื่อลอกเลียนวิธีการรุกรานดินแดนเวียตนามจากจีนและฝ่ายจีนได้ประกาศว่าจะสนับสนุนไทยในการรุกรานสามหมู่บ้านของลาว ทั้งๆ ที่การรุกรานดังกล่าวสั่งการโดย พลเอกอาทิตย์ แต่เพียงลำพัง”³⁶

³⁵ ความาส อัมสาราจารย์, “การเมืองในระบบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีพิพาทปัญหาสามหมู่บ้านระหว่างไทยกับลาว,” (วิทยานิพนธ์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 64.

³⁶ The Question of the Thai aggression on June 6, 1984 against Lao territory before the Security Council of the United Nations, New York, (Vientiane : Ministry of Foreign Affairs, Lao People’s Democratic Republic, October 1984), pp. 8-12.

ตามเนื้อหาจากการแถลงในสภานิติบัญญัติของนาย พุน สีปะเสิด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศลาวได้แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการของไทยเป็นสิ่งที่ทำให้ลาวมีความมั่นใจและเชื่อแน่ว่าการกระทำของไทยไม่เป็นเพียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ

ฝ่ายลาวเองมีความมั่นใจตามความเป็นจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยฝ่ายไทยตามบริเวณแนวพรมแดนตามระยะเวลาที่ต่อเนื่องกัน นั่นคือการที่ พลเอกอาทิตย์เดินทางไปยังบริเวณพรมแดนจีนและเวียคนาม พร้อมทั้งเดินทางไปยังมณฑลยูนนานทางตอนใต้ของจีน เป็นการแสดงเจตนาที่จะลอกเลียนแบบอย่างการรุกรานของจีน ภายหลังจากพลเอกอาทิตย์กลับถึงกรุงเทพฯแล้ว ได้เตรียมแผนการเร่งด่วนเพื่อปฏิบัติการทางทหารและจัดส่งกำลังกองทัพอากาศขึ้นบินลาดตระเวน นอกจากนี้ในตอนกลางเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1984 กองกำลังทหารไทยประมาณ 170 นายได้เคลื่อนเข้าใกล้ดินแดนบริเวณสามหมู่บ้านของลาว และเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1984 ไทยดำเนินการอย่างรุนแรงทำการยึดสามหมู่บ้าน³⁷

ทุกการกระทำของฝ่ายไทยที่มีการเคลื่อนไหวยู่ตามบริเวณพรมแดนลาว-ไทยทำให้ลาวมีความมั่นใจว่าเป็นการดำเนินการเพื่อหวังขยายอาณาเขตเข้ามาในลาวและหวังทำลายระบอบการเมืองการปกครองที่เดินตามเส้นทางของระบอบสังคมนิยมมาร์กซิสต์ เช่นการที่ไทยส่งกำลังทหารเข้ายึดดินแดนต่างๆ ของลาวที่ผ่านมา และนโยบายของไทยต่อการปราบปรามคอมมิวนิสต์ และนำมาใช้เป็นกันชนเป็นกรอบกำบัง ในรูปของการให้การสนับสนุนและให้ที่พักพิงแก่ลาวพลัดถิ่นฝ่ายขวาอยู่ประชิดพรมแดน เพื่อที่จะเข้ามาก่อความไม่สงบในลาว การกระทำของไทยที่ลาวถือว่าเป็นลัทธิไทยใหญ่ นั้นจะเห็นได้จาก วิทยุกระจายเสียงกองทัพไทยเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1984 ได้กล่าวอย่างกระฉ่างแจ้งว่า “...อะไรจะเกิดขึ้นถ้าประเทศไทยจะเป็นฝ่ายเรียกร้องให้ประเทศลาวคืนดินแดน 62,500 ตารางกิโลเมตร ที่ถูกฝรั่งเศสบีบบังคับให้เราต้องยอมเสียไปในอดีต อะไรจะเกิดขึ้นถ้าประเทศไทยไม่พุดถึงปัญหาสามหมู่บ้านเป็นของใคร แต่จะพุดถึงแผ่นดินทั้งหลายที่อยู่เลยสามหมู่บ้านออกไปถึงแม่น้ำโขง ซึ่งอดีตนั้นเป็นของไทย”³⁸

การดำเนินการของไทยในการครอบครองสามหมู่บ้านได้ทำให้ประเทศเพื่อนบ้านของลาวกล่าวประณามต่อการกระทำดังกล่าว เช่น กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชาออกแถลงการณ์ในวันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ. 1984 ว่า ประชาชนรัฐบาลกัมพูชาให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อทำที่อัน

³⁷ ความาส อิมสาราวัธต์, “การเมืองในระบอบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีพิพาทปัญหาสามหมู่บ้านระหว่างไทยกับลาว,” (วิทยานิพนธ์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 66.

³⁸ กระทรวงการต่างประเทศ ส.ป.ป.ลาว, “จดหมายบันทึกเกี่ยวกับพวกปฏิการชาวจัดในวงการกำอำนาจไทยเบียดยึดเอาบ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสะหว่างของลาว,” (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ, กันยายน ค.ศ. 1984), หน้า

ถูกต้องของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พวกเขาทุกหน่วยที่ดำเนินการบุกรุกและล้วงล้ำเข้าไปในดินแดนของลาวอย่างผิดกฎหมายนั้นต้องถอนออกไปทันที ทุกการทำทลายก่อผิดอย่างบังอาจที่ทางกรุงเทพฯ ดำเนินการด้าน สปป.ลาวในระยะผ่านมาและการอุ้มชูสนับสนุนให้การช่วยเหลือแก่พวกกลุ่มโจนโปนปด และพวกปฏิการอื่นๆ นั้นเป็นหลักการพยายามยืนยันถึงนโยบายอันเป็นปฏิบัติของบรรดาวงการนำของไทยที่มีต่อเวียดนาม ลาว และกัมพูชาและเป็นภัยนาบคู่ต่อสันติภาพและเสถียรภาพอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้³⁹ และนอกจากนี้กระทรวงการต่างประเทศเวียดนามออกแถลงการณ์มีเนื้อในว่า การล้วงละเมิดอธิปไตยและเขตน้ำแดนดินอันคับถ้วน โดยกล่าวหาว่ามีการล้วงล้ำของเวียดนามเข้าไปในดินแดนของไทย และการโจมตีเข้าไปในดินแดนของลาว ซึ่งมีขึ้นภายหลังผู้บัญชาการทหารสูงสุดกองทัพไทยกลับจากการไปเยือนสหรัฐอเมริกาและจีนเพื่อหาความช่วยเหลือทางด้านทหารและในขณะที่จีนอยู่ในช่วงที่ไต้หวันดำเนินการทหารเพื่อต้านเวียดนามนั้น ซึ่งให้เห็นถึงการร่วมมือกันนับวันใกล้ชิดกันยิ่งขึ้นระหว่างกลุ่มเผ่าอำนาจชาติใหญ่ กลุ่มชายอนาเขต และกลุ่มจักรพัดเพื่อขัดขวางการเป็นเอกราช อธิปไตยและเขตน้ำแดนดินอันคับถ้วนของสามประเทศในอินโดจีน ขัดขวางทำเอียงที่จะนำไปสู่การเจรจกันระหว่างอินโดจีนและบรรดาประเทศอาเซียน⁴⁰

นโยบายของลาวในการแก้ไขปัญหาคอมมิวนิสต์ 3 หมู่บ้านนั้น จากการพิจารณาและวิเคราะห์ของการดำเนินการของรัฐบาลลาวโดยรวมแล้วมีอยู่ 3 ประการ คือ 1) ดำเนินสิทธิในการปกป้องอาณาเขตดินแดนและชีวิตของประชาชนคนลาว 2) ยึดถือและใช้การเจรจาทางการทูตเพื่อยุติปัญหาอย่างสันติวิธี 3) ประทั่งให้ฝ่ายไทยถอนกองกำลังทหารออกจากเขตยึดครอง 3 หมู่บ้าน และชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ฝ่ายลาว

2.2) แนวความคิดของฝ่ายไทย ในส่วนของฝ่ายไทย กล่าวได้ว่า เป้าหมายการก่อสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ คือ การมุ่งขยายอำนาจรัฐไทยให้ครอบคลุมพื้นที่บริเวณที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญและเสี่ยงต่อการถูกแทรกซึมจากลัทธิคอมมิวนิสต์จากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะจากกลุ่มประเทศอินโดจีนซึ่งมีเวียดนามเป็นแกนนำสำคัญ การสร้างเส้นทางดังกล่าวจะช่วยเพิ่มการติดต่อระหว่างพื้นที่เหล่านั้นกับตัวเมืองหรือเขตอำนาจรัฐต่างๆ เพื่อทำให้พื้นที่ลักษณะดังกล่าวกลายเป็นเขตเปิดมากขึ้นหรือติดต่อกับภายนอกได้สะดวกขึ้น โดยมุ่งผลทางการเมืองและการจัดอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นสำคัญ ดังประกาศคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เป็นเครื่องชี้แนวความคิดดังกล่าวได้ชัดเจนที่สุด โดยมีเจตนารมณ์ที่จะต่อสู้เพื่อเอาชนะพรรคคอมมิวนิสต์และสร้างระบอบ

³⁹ “แถลงการณ์กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา,” เวียงจันทน์ใหม่ (18 มิถุนายน ค.ศ. 1984), หน้า 4.

⁴⁰ “แถลงการณ์กระทรวงการต่างประเทศเวียดนามที่ขึ้นต่อสหประชาชาติ,” เวียงจันทน์ใหม่ (23 มิถุนายน ค.ศ. 1984), หน้า 1.

ประชาธิปไตยที่เหมาะสม⁴¹ คำสั่งดังกล่าวเป็นตัวสนับสนุนทางการเมือง การรักษาความมั่นคง และ เสถียรภาพของประเทศไทย

ดังนั้น รัฐบาลสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จึงได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 และ 5 (ระหว่างปี ค.ศ. 1982-1986 แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 5 ตรงกับ ระยะเวลาที่เกิดปัญหาสามหมูบ้านในปี ค.ศ. 1984) โดยมีแผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงและมี การประสานการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมให้สามารถมีส่วนแก้ไขปัญหาความมั่นคงอย่างจริงจังและมีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อสนับสนุน ความมั่นคง ได้แก่ การสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ในพื้นที่ที่มีความล่อแหลม การจัดตั้งหมู่บ้านอาสา พัฒนาและการป้องกันตนเองเพื่อความมั่นคง ตลอดจนการพัฒนาฐานการผลิตทรัพยากรเพื่อสนับสนุน ความมั่นคง⁴²

การสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ หรือ เส้นทางสายเพื่อความมั่นคงในจังหวัด บริเวณชายแดนไทย-ลาว ตลอดจนเส้นทางส่วนหนึ่งที่ผ่านมาสู่บริเวณสามหมูบ้าน ได้ถูกจัดสร้างขึ้น ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ซึ่งมุ่งใช้เป็นเครื่องมือในการกระจายบริการ และการบริหารงานของรัฐและให้ความคุ้มครองเรื่องความปลอดภัยแก่ประชาชนรวมทั้งช่วยกระจาย การพัฒนาออกไปให้ทั่วถึง สำหรับในด้านความมั่นคงมุ่งเพื่อป้องกันมิให้พื้นที่ที่มีปัญหาด้านความ มั่นคงต้องถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ป้องกันการยุยงปลุกปั่นจากภายนอกให้ประชาชนกระด้าง กระเดื่องต่อรัฐบาล เป็นต้น สำหรับการสร้างเส้นทางในบริเวณสามหมูบ้านนั้น นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ ได้ให้เหตุผลไว้เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 1984 ว่า “... พื้นที่สามหมูบ้านดังกล่าว เคยเป็นเขตอิทธิพลของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ แต่ปัจจุบันผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ไม่มีแล้ว ทาง การจึงทำการพัฒนาเพื่อสร้างความเจริญของท้องถิ่นและดูแลช่วยเหลือประชาชน โดยดำเนินการตัดถนน เพื่อเชื่อมหมู่บ้านดังกล่าวให้สามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้...”⁴³ ในจุดยืนและท่าทีของฝ่ายไทยต่อ การการสร้างเส้นทางดังกล่าวทำให้ถูกวิจารณ์ว่าไม่คงที่ เนื่องจากว่าในตอนแรก ฝ่ายไทยชี้แจงว่าถนน สายดังกล่าวเป็นเส้นทางสายยุทธศาสตร์ แต่เมื่อเหตุการณ์ความขัดแย้งรุนแรงขึ้น ฝ่ายไทยกลับเน้นว่า เส้นทางสายดังกล่าวสร้างขึ้นเพื่อการพัฒนาความเจริญไปสู่พื้นที่เหล่านั้นเป็นสำคัญ ด้วยพื้นที่เหล่านั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴¹ ความาส อัมสารวัชร, “การเมืองในระบบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะ กรณีพิพาทปัญหาสามหมูบ้านระหว่างไทยกับลาว,” (วิทยานิพนธ์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 54.

⁴² “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529,” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี), หน้า 389-393.

⁴³ สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 9 ฉบับที่ 26 (22-28 มิถุนายน 2527), หน้า 701-702.

เคยเป็นช่องทางสำคัญต่อการแทรกซึมจากพรรคคอมมิวนิสต์ไทย ซึ่งมีฐานปฏิบัติการในเขตจังหวัดไชยบุรี (ของลาว)⁴⁴

อนึ่ง ไทยมีความเชื่อว่าลานั้นได้สนับสนุนการพรรคคอมมิวนิสต์ไทยในระหว่างปี ค.ศ. 1977-1978 รัฐบาลลาวและเวียคนามได้เสนอจะช่วยปลดปล่อยประเทศไทย โดยให้ทหารลาวสองกองพลสมทบกับพรรคคอมมิวนิสต์ไทย (พคท) โจมตีเพื่อยึดภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและประกาศจัดตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้น และให้การช่วยเหลือในการจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์กลุ่มใหม่ขึ้นมา ชื่อว่า “พรรคใหม่” (New Party) หรือขบวนการปฏิวัติดาวเขียว (Green Star) โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การปฏิบัติการในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ภายใต้การนำของนายบุญเย็น วอทอง และมีศูนย์บัญชาการอยู่ที่ปากซันที่ริมแม่น้ำโขง⁴⁵ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้นำไทยมีความหวาดเกรงอิทธิพลของพรรคใหม่ ที่มุ่งแสวงหาพลังมวลชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อปฏิบัติการกลืนดินแดนของไทย โดยในระหว่างเกิดกรณีพิพาทปัญหาสามหมูบ้าน ขบวนการปฏิวัติดาวเขียว ได้ขยายการปฏิบัติการโฆษณาชวนเชื่อในหมู่บ้านต่าง ๆ ตามแนวพรมแดนไทย-ลาว โดยเฉพาะบริเวณทางเหนือและทางใต้ของจังหวัดอุดรดิตถ์ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม ค.ศ. 1984 ได้มีคณะผู้เชี่ยวชาญจากโซเวียตได้เข้ามาฝึกอบรมเป็นกรณีพิเศษให้แก่ขบวนการดังกล่าว นาน 1 สัปดาห์ที่ปากเซและสะหวันนะเขต (สุวรรณเขต) ตรงกันข้ามกับจังหวัดอุบลราชธานีและ มุกดาหารของไทย ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นสาขาหนึ่งของขบวนการคอมมิวนิสต์พรรคใหม่ ซึ่งแหล่งข่าวของไทยเชื่อว่า การปฏิบัติการของขบวนการดาวเขียวนี้ เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดกรณีพิพาทปัญหาสามหมูบ้านระหว่างไทยและลาว⁴⁶ ซึ่งมีความสอดคล้องกับทัศนระของนาวาอากาศตรีประสงค์ สุนศิริ เลขานุการสภาความมั่นคงแห่งชาติของไทยที่ว่า ปัญหาการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทยและลาวเกิดมาจากการมีเส้นเขตแดนที่ไม่เป็นธรรมชาติ ความไม่จริงใจของลาวในการแก้ไขปัญหามแดนกับไทย ตลอดจนปัญหาเรื่องขบวนการดาวเขียวที่อาศัยอยู่ในเขตลาวแล้วแทรกซึมเข้ามาบ่อนทำลายไทย⁴⁷

ด้วยเหตุนี้ ปัญหาสามหมูบ้านซึ่งเป็นปัญหามแดนระหว่างประเทศระหว่างลาวและไทยที่มีมูลเหตุมาจากปัญหาการเป็นเจ้าของอานาจอธิปไตยเหนือสามหมูบ้าน และการสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์เข้าไปในบริเวณดังกล่าว จนนำไปสู่การเผชิญหน้าและการปะทะกันทางทหารของทั้งสองฝ่ายและขยายมาเป็นการใช้กำลังรุนแรงทางทหาร เมื่อฝ่ายไทยได้ส่งกองกำลังทหารเข้าไปยึดสามหมูบ้าน ลาวถือว่าการกระทำของไทยเป็นปัญหาที่ใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากว่าเป็นการแทรกแซงเสถียรภาพและความมั่นคง ตลอดจนเป็นปัญหาเกี่ยวกับการปกป้องอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน

⁴⁴ John Mcbeth (in Bangkok), “Co-existence flatters,” *Far Eastern Economic Review* (5 July 1984), p. 16.

⁴⁵ “ลาว,” *เอเชียรายปี ค.ศ. 1986* (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 1148-1149.

⁴⁶ “Reds Stepping up activities along Thai-Lao border,” *The Nation* (October 29, 1984): 1-2.

⁴⁷ “ลาว,” *เอเชียรายปี ค.ศ. 1985* (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 232.

ของฝ่ายลาว การสร้างเส้นทางสายดังกล่าวฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายทหารของไทยทราบดีว่าการตัดถนนสายนี้เป็นการตัดตามแผนที่ที่ทางทหารใช้แต่ไม่ได้รับการรับรองเป็นทางการ ทำให้ตัดไปชนกับสามหมูบ้านซึ่งตามแผนที่ที่เป็นทางการอยู่ในเขตแดนของลาว⁴⁸

การแก้ไขปัญหากรณีข้อขัดแย้งสามหมูบ้าน ฝ่ายไทยได้ใช้ช่องทางและเงื่อนไขที่เห็นว่าไม่มีความเสียหายและตกอยู่ในฐานะที่เป็นฝ่ายแพ้จากการดำเนินการใช้กำลังทหารยึดครองสามหมูบ้านดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากการปรับกองกำลังทหารของไทยในสามหมูบ้าน ในเรื่องนี้ก็นับได้ว่ามีความยุ่งยากที่สุดกว่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าฝ่ายไทยไม่มีแนวความคิดที่เป็นเอกฉันท์ในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะหน่วยงานหลักที่สำคัญ คือ กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงกลาโหมของไทย ซึ่งฝ่ายกระทรวงการต่างประเทศของไทยได้มีการชี้แจงนโยบายการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งกับลาวให้แก่ฝ่ายกลาโหม โดยให้ฝ่ายทหารถอนกำลังออกจากสามหมูบ้านเพื่อลดความตึงเครียด แต่ในทางตรงกันข้ามฝ่ายกลาโหมเองยังคงยืนยันคัดค้านไปโนแนวทางการของตน คือ กองกำลังไว้ต่อไปจนกว่าฝ่ายลาวยอมรับข้อเสนอของฝ่ายไทย ดังจะเห็นได้จากเมื่อครั้งที่ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เดินทางผ่านนิวยอร์ก เพื่อเดินทางไปยังกรุงวอชิงตัน หม่อมหลวงพิรพงศ์ เกษมศรี เอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติได้เรียนชี้แจงให้พลเอกอาทิตย์ได้ทราบว่า ปัญหาสามหมูบ้านที่เกิดขึ้นในขณะนั้นเป็นอุปสรรคต่อการสมัครเป็นสมาชิกไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงของไทย โดยกล่าวว่า “เรื่องปัญหาสามหมูบ้าน ซึ่งกำลังเกิดขึ้นนั้น มันเป็นความหนักใจของผม ในฐานะผู้แทนถาวรที่สหประชาชาติ เพราะขณะนี้ไทยกำลังสมัครเพื่อรับเลือกตั้งเข้าเป็นสมาชิกไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง และมันจะกระทบกระเทือนต่อการสมัครของเรา ...” แต่พลเอกอาทิตย์ตอบสั้นๆ ว่า “เรื่องการสมัครอะไรเนี่ยะ คนไม่แคร์จะแพ้หรือชนะ แต่สิ่งสำคัญคือ ตนจะไม่ยอมเสียดินแดนแม้แต่กระเปาะนิ้วหนึ่งของเมืองไทยแก่ประเทศอื่นๆ”⁴⁹

ในขณะที่เกิดความขัดแย้งสามหมูบ้านนั้นเป็นระยะที่ไทยสมัครเข้าเป็นสมาชิกไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ดังนั้นฝ่ายกระทรวงการต่างประเทศของไทยเกรงว่าปัญหาสามหมูบ้านจะส่งผลกระทบต่อเรื่องนี้เป็นอย่างมากและถือว่าการเป็นสมาชิกดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทยในเวทีการเมืองโลก เพราะฝ่ายลาวก็ได้นำปัญหาดังกล่าวเข้าสู่ในหลายเวทีขององค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในสหประชาชาติและการประชุมกลุ่มประเทศสมาชิกไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อฐานเสียงที่สนับสนุนแก่ไทยเป็นอย่างมาก ดังนั้น กระทรวงการต่างประเทศไทยจึงได้มีการชี้แจงแก่ฝ่ายกระทรวงกลาโหม เพื่อให้เข้าใจปัญหาในวิธีการของกระทรวง

⁴⁸ “ไทย,” เอเซียรายปี ค.ศ. 1985 (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 115.

⁴⁹ ความมาศ อัมสาราณัฐร์, “การเมืองในระบบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ: ศึกษาเฉพาะกรณีพิพาทปัญหาสามหมูบ้านระหว่างไทยกับลาว,” (วิทยานิพนธ์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 206.

การต่างประเทศ ในที่สุดก็นำมาสู่ความเห็นพ้องกันที่จะหาทางถอนกำลังออกเพื่อไม่ให้ฝ่ายไทยเองเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ ในที่สุดในการดำเนินนโยบายการแก้ไขปัญหสามหมูบ้านกระทรวงการต่างประเทศ ไทย โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้แถลงในที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติว่า ไทยพร้อมที่จะถอนทหารออกจากสามหมูบ้าน⁵⁰ และอีกประการหนึ่งจะเห็นได้จากการที่ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบกที่เคยยืนยันไม่ยอมถอนทหารออกจากบริเวณเขตสามหมูบ้านนั้น ต่อมาได้กล่าวในลักษณะที่มีทางกลับกันว่า “เราปรับเปลี่ยนแนวถนนเนื่องจากต้องการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับลาว” การประกาศถอนทหารออกจากสามหมูบ้านและการปรับเปลี่ยนแนวถนน ซึ่งเป็นผลให้ประชาคมโลกเข้าใจความตั้งใจของไทยในเรื่องนี้ ทำให้ไทยได้รับชัยชนะในการแข่งขันรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง⁵¹ และในที่สุดการถอนกำลังของไทยออกจากสามหมูบ้านก็มีทำในทางปฏิบัติจากการที่พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา กล่าวไว้ว่า “สมควรที่จะตกลงใจเคลื่อนย้ายทหารของเราออกจากสามหมูบ้าน ส่วนเรื่องต่อไปในการจะดำเนินการกับสามหมูบ้านค่อยว่ากันทีหลัง”⁵² ดังนั้นจะเห็นว่าปัญหาสามหมูบ้านมีส่วนสำคัญต่อการสมัครเป็นสมาชิกไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงของไทยจึงทำให้ไทยมีการปรับนโยบายต่อปัญหาสามหมูบ้าน โดยเฉพาะต่อปัญหาการถอนกำลังออกจากบริเวณดังกล่าวในที่สุด แต่ก็ยังไม่ยอมรับว่าบริเวณดังกล่าวนี้เป็นของลาว ดังพลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา ได้ออกแถลงข่าวว่า “การที่ไทยได้เคลื่อนย้ายกำลังที่ส่งเข้าไปคุ้มครองการสร้างทางออกจากบริเวณสามหมูบ้านชายแดนไทยและลาวด้านจังหวัดอุดรดิตรวมทั้งการปรับแนวการสร้างทางให้ลึกเข้ามาในเขตไทยมากขึ้นนั้น มิได้หมายความว่าไทยสละสิทธิอธิปไตยเหนือสามหมูบ้านดังกล่าว แต่ต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับทางฝ่ายลาวและไม่ต้องทำให้ไทยถูกประณามจากกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดและจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ”⁵³

นโยบายของไทยในการแก้ไขปัญหสามหมูบ้านโดยภาพรวมจากการพิจารณาและวิเคราะห์จากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลไทยพอสรุปได้เป็น 4 ประการคือ 1) การใช้กำลังทหารเพื่อขจัดและผลักดันกองกำลังทหารลาวออกจากแนวทางการก่อสร้างเส้นทางยุทธศาสตร์ 2) การใช้การเจรจาเพื่อยุติปัญหาโดยสันติวิธี 3) การชี้แจงข้อเท็จจริงให้สหประชาชาติทราบและ

⁵⁰ ความาส อัมสาราญรัฐต์, “การเมืองในระบบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีพิพาทปัญหาสามหมูบ้านระหว่างไทยกับลาว,” (วิทยานิพนธ์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 195.

⁵¹ Arthit urges UN mission solve Thai-Lao dispute, *The Nation* (20 November 1984): 5.

⁵² ความาส อัมสาราญรัฐต์, “การเมืองในระบบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีพิพาทปัญหาสามหมูบ้านระหว่างไทยกับลาว,” (วิทยานิพนธ์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 201.

⁵³ สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 9 ฉบับที่ 44 (26 ตุลาคม – 1 พฤศจิกายน 2527), หน้า 1213.

ดำเนินการถอนกำลังทหารออกจาก 3 หมู่บ้าน 4) การกำหนดประเภทของสินค้ายุทธปัจจัยและการเปิดจุดผ่านแดนเพียงบางจุด⁵⁴ นโยบายทั้งสี่ประการนั้น ไทยได้ดำเนินการมาตามลำดับของการเจรจาแก้ไขปัญหาของข้อขัดแย้งกับลาวในกรณีของ 3 หมู่บ้านในปี ค.ศ. 1984

สรุปแล้วแนวความคิดของไทยที่มีการดำเนินนโยบายที่มีทัศนคติเปลี่ยนแปลงต่อสามหมู่บ้าน อันเนื่องจากการที่หวังผลประโยชน์ของประเทศในด้านอื่นๆ คือ การเข้ามีส่วนร่วมในเวทีการเมืองโลก โดยเฉพาะมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติ และไทยถือว่าปัญหาสามหมู่บ้านเป็นเรื่องที่แก้ไขได้ในภายหลัง ดังนั้นปัญหาข้อขัดแย้งสามหมู่บ้านที่เกิดมาจากการที่ไทยดำเนินการสร้างเส้นทางยุทธศาสตร์ตามแนวพรมแดนลาว-ไทย โดยมีแนวทางเข้าไปในสามหมู่บ้านที่ลาวยืนยันว่าเป็นพื้นที่ของฝ่ายลาว และฝ่ายลาวต้องดำเนินการปกป้องอธิปไตยของลาวซึ่งในที่สุดก็นำมาสู่การใช้กำลังรุนแรงทางทหารต่อกัน ปัญหาของสามหมู่บ้านได้รับการคลี่คลายเมื่อมีการเจรจาหลายครั้ง และเนื่องจากที่ไทยประกาศถอนทหารออกจากสามหมู่บ้านตามข้อเสนอของฝ่ายลาว พร้อมทั้งมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการก่อสร้างทางสายดังกล่าวเข้าลึกไปในดินแดนไทย หลังจากนั้นปัญหาของสามหมู่บ้านก็ค้างไว้โดยไม่มีการตกลงอย่างชัดเจนว่าบริเวณดังกล่าวนี้เป็นของฝ่ายลาวหรือของฝ่ายไทย กระทั่งทุกวันนี้ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในสามหมู่บ้านดังกล่าวก็เป็นคนลาว และปกครองกันด้วยระบอบการเมืองและกฎหมายของลาวอย่างถูกต้อง โดยขึ้นกับขอบเขตการปกครองของแขวงไซยะบูลี สิ่งที่จะบ่งชี้ได้อย่างชัดเจนนั้นก็ต่อเมื่อสำเร็จการปักปันเขตแดนอย่างสมบูรณ์ ระหว่างรัฐบาลลาวและรัฐบาลไทยที่ได้ดำเนินการนับตั้งแต่วันที่ 7 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 1997 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน

3) ปัญหาข้อขัดแย้งกรณีบ้านร่มเกล้า (บ่อแตน) ความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยภายใต้ระยะเวลาของการเจรจาแก้ไขปัญหาของสามหมู่บ้านยังคงอยู่ในสถานะไม่ปรกติ การเจรจาแต่ละครั้งประสบกับความล้มเหลว แต่กระนั้นในสามปีต่อมาคือปลายปี ค.ศ. 1987 ลาวและไทยได้มีการปะทะทางทหารด้วยกันอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งฝ่ายไทยเรียกว่า กรณีบ้านร่มเกล้า และฝ่ายลาวเรียกว่ากรณีบ่อแตน

เหตุการณ์ครั้งนี้ก็มีสาเหตุจากการที่ต่างฝ่ายต่างอ้างกรรมสิทธิ์เหนือเนิน 1428, 1370, 1146 และเนินอื่นๆ อีกหลายเนิน ทั้งนี้ต้นเหตุของปัญหาเกิดจากการที่เอกชนไทยได้รับสัมปทานให้ทำการตัดไม้จากรัฐบาลไทยตามแนวชายแดนในบริเวณดังกล่าวและล้ำเข้าไปยังเขตแดนของลาว ในการดำเนินการสัมปทานตัดไม้ของบริษัทเอกชนไทยทางการไทยได้ใช้กำลังทหารเข้าปกป้องคุ้มครองตามแนวบริเวณดังกล่าว เมื่อมีกำลังทหารที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับและดำเนินการตามแนวพรมแดนของอีกฝ่ายที่

⁵⁴ สมพงษ์ ชูมาก, รายงานผลการวิจัย เรื่อง นโยบายของไทยต่อปัญหาพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 4 กรกฎาคม 2532), หน้า 19.

ได้มีการปกป้องอยู่นั้นย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นจากการปะทะกันเป็นบางครั้งบางคราว และต่อมาในเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 1987 ลาวและไทยได้มีการปะทะกันด้วยกำลังทหารอย่างรุนแรง เหตุการณ์ครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับไทยอย่างมาก และถือได้ว่าเป็นกรณีที่สองที่ลาวและไทยได้ใช้กำลังทหารต่อกันอันเนื่องมาจากความขัดแย้งด้านพรมแดนทางบกและได้สร้างความระแวงและปฏิบัติระหว่างกันยิ่งขึ้น ไทยได้ใช้เครื่องบินโจมตีทิ้งระเบิดและเครื่องบินสอดแนมสี่ขาเข้าสนับสนุนการรบทางกำลังทหารภาคพื้นดินด้วย และการสู้รบได้กินระยะเวลาถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988 ซึ่งเป็นช่วงการบริหารประเทศของพลเอกเปรม เหตุการณ์ของความรุนแรงได้เริ่มคลี่คลายลงและยุติการสู้รบอันเนื่องมาจากการเจรจาในระดับผู้นำทางทหารหลังจากนั้นทั้งสองฝ่ายตกลงเจรจาโดยสันติ โดยในระหว่างวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988 มีการประชุมระหว่างลาวกับไทยเพื่อยุติปัญหาการสู้รบที่บ้านร่มเกล้า (บ่อแต่น) ในระดับผู้นำทหาร⁵⁵

กรณีปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างกันครั้งนี้ ฝ่ายไทยอ้างว่าจุดที่มีข้อขัดแย้งกันนั้นเป็นของไทยซึ่งขึ้นกับบริเวณพื้นที่บ้านร่มเกล้า อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ส่วนฝ่ายลาวอ้างว่าบริเวณดังกล่าวขึ้นกับบริเวณพื้นที่นาบ่อน้อย เมืองบ่อแต่น แขวงไซยะบูลี อีกประการหนึ่งที่สังเกตเห็นได้คือข้อขัดแย้งกันในครั้งนี้ต่างฝ่ายต่างเรียกชื่อของเหตุการณ์ครั้งนี้ต่างกัน ทั้งๆ ที่จุดเกิดปัญหากันนั้นเป็นเนิน 1428, 1370, 1147 และเนินอื่น ๆ และมันไม่ชัดเจนเหมือนกับกรณีของสามหมู่บ้านเมื่อปี ค.ศ. 1984 เนื่องจากจุดที่เป็นปัญหานั้นจะเป็นพื้นที่ภูเขาสูงและเขตป่าไม้ ไม่ได้เป็นพื้นที่ในหมู่บ้านและเขตชุมชน ดังนั้นจึงไม่เกี่ยวกับประชากรที่เป็นพลเมืองของแต่ละฝ่ายว่าจะเป็นคนชาติใด แต่ราษฎรที่อยู่บริเวณใกล้เคียงก็ได้รับผลกระทบจากการสู้รบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นโยบายร่วมของไทยในการดำเนินการแก้ไขปัญหากรณีบ้านร่มเกล้า (บ่อแต่น) โดยพิจารณาจากการดำเนินการในแต่ละระยะของทางการไทยแล้วสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประการคือ การใช้การเจรจาทางการทูต การใช้กำลัง การยื่นประท้วงลาวต่อสหประชาชาติ การกำหนดสินค้ายุทธปัจจัยและการเปิดจุดผ่านแดนเพียงบางจุด⁵⁶ การดำเนินการแก้ไขปัญหาพรมแดนกับลาวในครั้งนี้ก็ถือว่าไม่มีส่วนที่แตกต่างจากการแก้ไขของกรณี 3 หมู่บ้าน ซึ่งไทยได้ใช้ความได้เปรียบในด้านต่างๆ ดำเนินมาตรการเด็ดขาดต่อลาว สิ่งหนึ่งที่มีความแตกต่างจากกรณี 3 หมู่บ้านนั้นเมื่อมีการแลกเปลี่ยนหนังสือระหว่างนายกรัฐมนตรีของสองประเทศ คือ นายโกสอน พมวิหาร นายกรัฐมนตรีลาวได้มีสารถึงพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีของไทย เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988 เพื่อจะส่งคณะผู้แทนทหารของลาวมาเจรจาเพื่อยุติปัญหาบ้านร่มเกล้า(บ่อแต่น) กับฝ่ายไทย และยินดีต้อนรับ

⁵⁵ วิรัช ร่วมพอร์ชพัฒนา, “ปัญหาข้อขัดแย้งไทย-ลาวในช่วง พ.ศ. 2518-ปัจจุบัน,” (วิทยานิพนธ์ภาคความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2531), หน้า 104.

⁵⁶ สมพงษ์ ชุมาก, รายงานผลการวิจัย เรื่อง นโยบายของไทยต่อปัญหาพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 4 กรกฎาคม 2532), หน้า 38.

คณะผู้แทนทหารฝ่ายไทยไปเวียงจันทน์เพื่อปรึกษาหารือปัญหาข้อเสนอดังกล่าวของฝ่ายลาวในการแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งฝ่ายไทยตอบตกลงและเห็นด้วยกับการเสนอของฝ่ายลาวให้มีการพบปะในระดับคณะผู้แทนทหารของสองประเทศ⁵⁷

นโยบายโดยรวมของลาวในการแก้ไขของกรณีบ้านร่มเกล้า (บ่อแต่น) ถึงแม้ลาวจะเป็นประเทศเล็กๆ ประเทศหนึ่งในภูมิภาคแห่งนี้ก็ย่อมต้องมีเกียรติ จิตใจกล้าแกร่งและหวงแหนแผ่นดินของตนมาโดยตลอด ดังนั้นการดำเนินการต่าง ๆ ของลาวย่อมต้องมีเหตุและผล ดังนั้นการดำเนินการแก้ไขปัญหาคณะผู้แทนบ้านร่มเกล้า (บ่อแต่น) โดยรวมแล้วมีอยู่ 3 ระยะด้วยกันคือ 1) ใช้การทูตเพื่อชี้แจงเหตุผลและหลักฐาน 2) การใช้กำลังเพื่อตอบโต้ 3) ใช้การทูตเพื่อเจรจาเพื่อความสันติวิธี การดำเนินการทางการทูตในระยะที่ 3 ถือว่าประสบความสำเร็จอย่างสูง ภายหลังจากที่มีความพยายามมาแล้ว 3 ครั้ง โดยดำเนินการจาก นายโกสอน พรหมวิหาน นายกรัฐมนตรีของลาวได้มีสารถึงพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีของไทย เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายหันจากสนามรบมาสู่โต๊ะเจรจา โดยมีข้อเสนอต่อฝ่ายไทย 3 ข้อด้วยกันคือ

1. ให้สองฝ่ายหยุดยิง และแยกกำลังทหารออกไกลจากกันโดยทันทีตั้งคณะกรรมการทหารตรวจตราผสมสองฝ่ายขึ้น เพื่อตรวจตราการหยุดยิง และการแยกกำลังออกจากกัน
2. ทั้งสองฝ่ายแต่งตั้งคณะวิชาการไปพิสูจน์ตัวจริง และหาช่องทางแก้ไขปัญหายาเสพติดในบริเวณดังกล่าวนี้ เพื่อเสนอต่อรัฐบาลทั้งสองฝ่าย
3. ทั้งสองฝ่ายเรียกร้องไปยังเลขาธิการใหญ่องค์การสหประชาชาติเพื่อขอความช่วยเหลือแก่การปฏิบัติข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องกัน⁵⁸

การแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยสันติวิธีครั้งนี้ได้เริ่มจากการเจรจาทันทีเป็นทางลับกันสองครั้ง คือ พลเอกเกรียงศักดิ์ และนายวงศ์ พลนิกร ได้เดินทางไปเจรจากับพลเอก สีสะหวาด แก้วบุญพัน และนายโกสอน พรหมวิหาน นายกรัฐมนตรีของลาวด้วยตนเองที่เวียงจันทน์ และในที่สุดก็ได้มีการเจรจาทันทีอย่างเป็นทางการร่วมกันระหว่างวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988 ที่กรุงเทพฯ ระหว่าง พลเอก สีสะหวาด แก้วบุญพัน กับ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ คณะผู้แทนทางทหารของทั้งสองฝ่ายได้ตกลงให้มีการหยุดยิงและออกแถลงการณ์ร่วมในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ คือ

1. ทั้งสองฝ่ายจะเริ่มทำการหยุดยิงทันทีตั้งแต่เวลา 8.00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988
2. ทั้งสองฝ่ายจะแยกกำลังทหารออกจากกันจากแนวปะทะในปัจจุบัน ฝ่ายละ 2 กิโลเมตร ภายใน 48 ชั่วโมง นับจากเวลาที่เริ่มหยุดยิง

⁵⁷ มติชนรายวัน, (13 กุมภาพันธ์ 1988).

⁵⁸ มติชนรายวัน, (13 กุมภาพันธ์ 1988).

3. ให้มีการจัดตั้งเจ้าหน้าที่ประสานงานร่วมทางทหารเพื่อดูแลตรวจตราประสานงานให้เป็นไปตามข้อตกลงข้อที่ 1 และ 2 ข้างต้น

4. ให้ทหารทั้งสองฝ่ายที่ปฏิบัติการตามชายแดนหลีกเลี่ยงการปะทะกันด้วยกำลังและประสานงานกันด้วยความเข้าใจ และรัฐบาลของทั้งสองฝ่ายจะเริ่มเปิดการเจรจาทางการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาโดยสันติโดยเร็วภายใน 15 วัน นับแต่วันหยุดยิง⁵⁹

ภายหลังการหยุดยิง การเจรจาเกี่ยวกับปัญหาเส้นเขตแดนได้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายที่เจรจากันในหลักเกณฑ์ และรายละเอียดต่างๆ คณะผู้แทนทั้งสองฝ่ายได้ร่วมการประชุมกัน 2 ครั้ง ในระหว่างวันที่ 2-4 และ 17-18 มีนาคม ค.ศ. 1988 ในขณะเดียวกันการเจรจาทั้งสองฝ่ายได้เพิ่มการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยแลกเปลี่ยนการเยือนระดับผู้นำประเทศ คือ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีไทย เดินทางไปเยือนลาวอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 24-25 พฤศจิกายน ค.ศ. 1988 ทั้งสองประเทศออกแถลงการณ์ร่วมโดยมีสาระสำคัญว่า ประเทศทั้งสอง

1. จะจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระดับชาติเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ของสองประเทศ เพื่อดูแลเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ปัญหาพรมแดน และปัญหาชาวลาวยอพยพในประเทศไทย
2. ตกลงจะมีการแลกเปลี่ยนทูตทหารกันใหม่ (ภายหลังที่ถูกยกเลิกไปในปี ค.ศ. 1975)
3. ตกลงจะมีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเพื่ออำนวยความสะดวกการติดต่อของสองประเทศโดยเชื่อมระหว่างนครเวียงจันทน์ กับ จังหวัดหนองคาย
4. จะจัดตั้งสมาคมมิตรภาพลาว-ไทย
5. ไทยตกลงจะช่วยเหลือลาวด้านการพัฒนาด้านการสื่อสาร พลังงาน เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม การส่งออกของลาว⁶⁰

จากพื้นฐานแห่งความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศที่กล่าวมาข้างต้นนั้นช่วยทำให้การเจรจาปัญหาข้อขัดแย้งบ้านร่มเกล้าระหว่างวันที่ 28-29 ธันวาคม ค.ศ. 1988 ของคณะผู้แทนลาวและไทยได้นำไปสู่การลงนามสัญญาข้อตกลงเกี่ยวกับพรมแดนบ้านร่มเกล้า ข้อตกลงดังกล่าวมีสาระสำคัญคือ

⁵⁹ “ลาว,” เอเชียรายปี ค.ศ. 1989 (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 136.

⁶⁰ แถลงการณ์ร่วมระหว่างรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย, ที่นครเวียงจันทน์ วันที่ 25 พฤศจิกายน ค.ศ. 1988.

1. ให้คณะกรรมการเขตแดนร่วมลาว-ไทย ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐบาลลาวและไทย จำนวนฝ่ายละไม่เกิน 15 คน โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของแต่ละฝ่ายเป็นหัวหน้าคณะวันเสี้ยวแต่รัฐบาลของแต่ละฝ่ายจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น
2. คณะกรรมการเขตแดนร่วมฯ มีหน้าที่แก้ไขปัญหา โดยดำเนินการสำรวจตรวจสอบเขตแดนในบริเวณพื้นที่ติดต่อกันระหว่างอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก กับเมืองบ่อแตน แขวงไซยะบูลี ให้เป็นไปตามสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส วันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 และพิธีสารแนบท้าย พร้อมด้วยแผนที่ที่เกี่ยวข้อง
3. คณะกรรมการเขตแดนร่วมฯ จะประชุมกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องขอในกรณีที่มีความจำเป็น การประชุมจะมีขึ้นที่เวียงจันทน์ และกรุงเทพฯ สลับกันไป เว้นแต่จะมีการตกลงเป็นอย่างอื่น
4. คณะกรรมการเขตแดนร่วมฯ ของแต่ละฝ่ายจะรายงานผลสำเร็จแต่ละส่วนของการดำเนินงานของตนต่อรัฐบาลของตนเพื่อขอความเห็นชอบ
5. จัดตั้งคณะอนุกรรมการด้านเทคนิค โดยมีกรรมการในคณะกรรมการเขตแดนร่วมฯ ของแต่ละฝ่ายเป็นประธานและประกอบด้วยนักวิชาการที่ทั้งสองฝ่ายแต่งตั้งขึ้น ฝ่ายละไม่เกิน 8 คน โดยให้มีหน้าที่ค้นคว้าข้อมูล ทสำรวจตรวจสอบสภาพพื้นที่ที่เป็นจริง ดังระบุไว้ในข้อ 2 ของบันทึกนี้ ให้เปิดประชุมกันภายใน 60 วัน เพื่อดำเนินการตามภารกิจแล้วรายงานเสนอต่อคณะกรรมการเขตแดนร่วมฯ เพื่อประกอบการพิจารณา และอาจประชุมกันเองได้ตามแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่น
6. แต่ละฝ่ายรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของคณะกรรมการเขตแดนฯ และคณะอนุกรรมการด้านเทคนิคของฝ่ายตน ถ้าหากมีค่าใช้จ่ายในส่วนร่วมกันให้แต่ละฝ่ายรับผิดชอบฝ่ายละครึ่ง⁶¹

สรุปแล้วการเจรจาปัญหาข้อขัดแย้งบ้านร่มเกล้าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากถ้าเทียบกับปัญหาของกรณีสามหมูบ้าน ทั้งนี้การเจรจากรณีบ้านร่มเกล้าปรากฏผลความคืบหน้าและก้าวไปสู่การสำรวจเขตแดนร่วมกัน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลของกันและกัน ถึงแม้ว่ายังไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าบริเวณพื้นที่ที่ขัดแย้งกันเป็นของฝ่ายใด สังเกตเห็นว่าการที่ทำให้การเจรจาระหว่างสองประเทศได้รับผลคืบหน้าได้นั้น อันเนื่องมาจากทั้งสองประเทศได้มีทัศนคติที่ประนีประนอมต่อกันมากกว่าหลาย ๆ ครั้งที่ผ่านมา และอีกด้านหนึ่งเป็นเพราะว่าการเมืองภายในของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลง และเปลี่ยนตัวผู้นำใหม่ คือ ได้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ในปลายปี ค.ศ. 1988 และกำหนดนโยบายและการปฏิบัติต่อลาวแตกต่างจากเดิม โดยใช้นโยบายเปลี่ยนสนามรบอินโดจีนเป็นสนามการค้า ในส่วนของฝ่ายลาวนั้น เนื่องจากมีความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของตัวเองตามแผนพัฒนาที่เรียกว่า “แผนพัฒนาตามกลไกใหม่” ในปี ค.ศ. 1986 แล้วนั้นยังมีการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับทุก ๆ ประเทศ ไม่

⁶¹ “ลาว,” เอเชียวรายปี ค.ศ. 1989 (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 135-139

ว่าประเทศนั้นจะมีความแตกต่างทางด้านระบอบการเมือง ในปี ค.ศ. 1989 และที่สำคัญนั้นถือว่าการเจรจาครั้งนี้เป็นพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกจัดตั้งหน่วยงานความร่วมมือระหว่างลาว-ไทย เพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ดังที่จะกล่าวในบทที่ 4 ต่อไป

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยในยุคหลังสงครามเย็น (ค.ศ. 1990-1996)

เมื่อปลายทศวรรษ 1980 ความตึงเครียดของสงครามเย็นทั่วโลกเริ่มผ่อนคลายลง สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียตเริ่มร่วมมือกันเพื่อควบคุมอาวุธ และกระทำการร่วมกันเพื่อยุติข้อพิพาท โดยวิธี ประณีประนอมและเจรจา แทนการสั่งสมอาวุธแก่ฝ่ายของตน การเปลี่ยนแปลงหลายประการที่เกิดขึ้น ในสหภาพโซเวียตกล่าวคือวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง การใช้นโยบายปรับเปลี่ยนและปฏิรูปทาง ประชาธิปไตย (กลาสนอสและเปเรสตรอยก้า) ของมิคาเอล กอร์บาชอฟ และการตัดสินใจของมอสโคว์ ที่จะยกเลิกนโยบายต่างประเทศที่สนับสนุนการต่อสู้โดยวิธีการปฏิวัติเพื่อความเป็นอิสระของชาติต่อกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้สหรัฐอเมริกาคาดความหวาดหวั่นต่อสถานะที่เรียกว่าการคุกคามของ คอมมิวนิสต์และการที่จะขยายตัวออกไปในส่วนต่างๆ ของโลก เช่น ในแองโกล่า ออฟกานิสถานและการที่เวียดนามส่งทหารเข้าสนับสนุนในการปลดปล่อยกัมพูชา เริ่มคลายความร้อนแรงลงเช่นกัน ทั้งนี้ นโยบาย “เปเรสตรอยกา” (Perestroika) หรือ ปฏิรูป และใช้นโยบาย “กลาสนอสท์” (Glasnost) หรือ “เปิดกว้าง” เพื่อเปิดประเทศและระบอบการเมืองให้ประชาชนมีส่วนร่วม⁶² จากจุดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มหาอำนาจอย่างสหภาพโซเวียตได้มีนโยบายเปลี่ยนแปลงไปและยอมส่งผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียด้วย

อย่างไรก็ดีในช่วงเวลานั้น การสิ้นสุดของสงครามเย็นยังไม่เป็นที่เด่นชัด ยังปรากฏมีความตึงเครียดขึ้นในบางจุดของโลกเป็นบางครั้งคราว แต่ก็คือว่าปลายทศวรรษ 1980 ยังเป็นช่วงของการมองโลกในแง่ดีอย่างระมัดระวังในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงไปในเส้นทางของการปรับเปลี่ยนสู่สันติระหว่างกลุ่มคอมมิวนิสต์และกลุ่มเสรีนิยมในท่ามกลางของช่วงเวลานั้น ในภูมิภาคของเอเชียได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยกัน เช่น ปัญหาสงครามกลางเมืองของกัมพูชาได้เริ่มมีความคลี่คลายลง ปัญหาความขัดแย้งตามแนวพรมแดนระหว่างลาวและไทยมีการเจรจากันเป็นรูปเป็นรอยที่ทั้งสองฝ่ายต่างยอมรับกันได้

ความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรไมตรีระหว่างลาวและไทยได้หวนกลับมาอีกครั้งในปลายปี ค.ศ. 1988 ภายใต้การนำของรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ หลังจากที่ลาวและไทยได้มีความสัมพันธ์ในลักษณะเช่นนี้เมื่อปี ค.ศ. 1979 ในสมัยของรัฐบาลของ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ จากสภาพที่ลาวและไทยได้มีความขัดแย้งระหว่างกันตลอดมานั้น ได้มีการปรับเปลี่ยนไปในปลายปี ค.ศ. 1988 ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทย ทั้งนี้อันเนื่องมาจาก รัฐบาลชุดใหม่

⁶² จุลชีพ ชินวรรณ โฉ, นโยบายต่างประเทศไทยในทศวรรษที่ 1980 การย้อนพินิจ (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มกราคม 2535), หน้า 16.

ของไทยได้มีการกำหนดนโยบายต่อประเทศเพื่อนบ้านแตกต่างจากเดิมที่เคยมีมา นโยบาย “เปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” ของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งอยู่ระหว่างเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1988 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1991⁶³ เป็นช่วงผ่านไปสู่ก้าวสำคัญของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว จากฐานความไม่ไว้วางใจ ความเป็นศัตรูกันและความเชื่อของไทยที่ถือว่าความสัมพันธ์อันแนบชิดของลาวและเวียดนามเป็นบ่อเกิดของความกังวลของรัฐบาลไทยเป็นเวลาหลายทศวรรษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความเชื่อที่ว่าเวียดนามตั้งกองทัพไว้ในลาว และกัมพูชาตั้งแต่ทศวรรษ 1970 ดังนั้น ชายแดนไทยด้านตะวันออกจึงถูกพิจารณาว่าเป็นแนวอันตรายที่อาจถูกเวียดนามบุกเข้าโจมตีโดยไม่รู้ตัว ยิ่งไปกว่านั้นประเทศไทยยังกล่าวหาอยู่บ่อยๆ ว่ากองทัพเวียดนามมีส่วนร่วมในการสร้างความขัดแย้งและการปะทะกันตามชายแดนระหว่างไทยและลาว สิ่งเหล่านี้ซึ่งเป็นคุณลักษณะของความสัมพันธ์ของทั้งสอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลัง ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา ด้วยเหตุที่ไทยดำเนินนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ในปี ค.ศ. 1988 เข้ามาแทนนโยบายเดิมที่มีอยู่ ดังนั้นความเชื่อในแบบเดิมถูกลบไป และแนวทางใหม่เข้าแทนที่อย่างรวดเร็วด้วยความร่วมมืออย่างกว้างขวางในหลายๆ ประเด็น การติดต่อในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาลมีมากขึ้นซึ่งช่วยให้การติดต่อและสัมพันธ์ระหว่างกันทางเศรษฐกิจมีมากขึ้นด้วย

เพื่อแสดงให้เห็นโดยทั่วไปว่าการประกาศนโยบายต่ออินโดจีนไม่ได้เป็นเพียงคำพูดที่สวยหรู นายกรัฐมนตรีชาติชาย ชุณหะวัณ จึงเดินทางไปเยือนลาวอย่างเป็นทางการในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1988 เพื่อพบปะกับ นายไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาว นับได้ว่าการเดินทางเยือนลาวของนายกรัฐมนตรีไทยเป็นคนแรกหลังจากปี ค.ศ. 1979 เป็นต้นมา การพบปะในครั้งนี้สองฝ่ายได้ตกลงร่วมมือกันใน 8 ประการด้วยกันคือ

1. ไทยจะช่วยลาวพัฒนาเครือข่ายการสื่อสารการผลิตไฟฟ้า และส่วนที่เกี่ยวกับการเกษตร พร้อมกันนั้นจะส่งเสริมให้มีการลงทุนร่วมกันเพื่อผลิตสินค้าที่เหมาะสมแก่การส่งเป็นสินค้าออกของลาว
2. ไทยและลาวจะแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการร่วมมือกันระหว่างไทยและลาวในระดับรัฐบาล
3. ให้มีการก่อตั้งสมาคมมิตรภาพลาว-ไทย และสมาคมไทย-ลาว
4. รัฐบาลทั้งสองจะร่วมมือกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติเพื่อตกลงกันในประเด็นผู้ลี้ภัย จำนวนเกือบ 90,000 คน ที่ยังคงอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยในประเทศไทย
5. ให้แลกเปลี่ยนผู้ช่วยทูตทหารระหว่าง 2 ประเทศ
6. ให้แต่งตั้งคณะกรรมการชายแดนไทย-ลาว

⁶³ จุลชีพ ชินวรรณ โฉ, นโยบายต่างประเทศไทยในทศวรรษที่ 1980 การย้อนพินิจ (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มกราคม 2535), หน้า 26-38.

7. ไทยและลาวจะร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาแก้มปูชา

8. นายกรัฐมนตรีชาตินายและนายกรัฐมนตรี โกลสอนเห็นพ้องกัน ในหลักการที่จะสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งแรก⁶⁴

ในจำนวน 8 ประการที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นประเด็นที่สำคัญจำต้องปูทางในความร่วมมือระหว่างลาวและไทยด้วยกันอย่างมีแผน และเป็นเงื่อนไขที่จะขยายความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ให้กว้างออกไป ข้อตกลงจำนวน 8 ประการนั้นยังได้ชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยยังไม่จำกัดอยู่เฉพาะในสองประเทศเท่านั้น ยังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มีความสัมพันธ์ในทางที่สร้างสรรค์กับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงอีกด้วย อย่างเช่น ไทยถือเอาลาวเป็นประเทศที่ 3 ในการพบปะทางลี้ระหว่างที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีชาตินาย ชุมหะวัน กับตัวแทนนายรุนเซน ซึ่งในเวลานั้นนโยบายของประเทศไทยไม่รับรองรัฐบาลของนายรุนเซน จึงไม่สามารถที่จะเชื้อเชิญเยือนไทยอย่างเป็นทางการได้ ทั้งนี้เนื่องจากมีทางเสียดวงวิภาควิจารณ์การกระทำเช่นนั้นว่าขัดต่อนโยบายที่ยืนยันมาแต่ที่แรก การพบปะของทั้งสองฝ่ายในครั้งนี้เป็นการเตรียมการเพื่อการเยี่ยมชมไทยของนายรุนเซนตามการเชิญของนายกไทย ดังนั้นในเดือนมกราคม ค.ศ. 1989 นายกรัฐมนตรีไทยเชิญนายกรัฐมนตรีรุนเซนมาเยี่ยมชมอย่างไม่เป็นทางการเพื่ออภิปรายข้อพิพาทกับแก้มปูชา หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1990 ไทยยังได้จัดให้มีการพบปะกันระหว่างนายรุนเซนกับเจ้าสีหานู ที่กรุงเทพฯ เพื่อลงนามในแถลงการณ์ร่วมจัดตั้งสภาแห่งชาติสูงสุดในแก้มปูชา⁶⁵ ด้วยเหตุนี้ทำให้เห็นว่าการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยทำให้มีผลพวงต่อความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านของไทยด้วย และทำให้ปัญหาการเมืองภายในของแก้มปูชาก้าวมาสู่ข้อตกลงร่วมกันได้ในอันดับแรก

แต่ความร่วมมือระหว่างลาวและไทยไม่ได้คงไว้แต่เพียงข้อตกลงร่วมกันในแถลงการณ์ที่ถือว่าเป็นนิมิตรหมายใหม่ในความสัมพันธ์แห่งการปรับปรุงของทั้งสองประเทศเท่านั้น ทั้งสองฝ่ายยังได้มีการดำเนินการอย่างเนื่องนิคมาโดยตลอด โดยเฉพาะความร่วมมือในประเด็นที่สำคัญ ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ลาว-ไทย ไม่ว่าจะความร่วมมือในการแก้ไขการก่อการร้ายที่ทั้งสองฝ่ายต่างระแวงกัน ที่ให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังกระบวนการดังกล่าว แต่เมื่อถึงปี ค.ศ. 1989 ไทยและลาวต่างใช้ความพยายามหยุดยั้งการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นภายในประเทศ รัฐบาลของทั้งสองประเทศต่างแสดงความเชื่อใจว่าอีกประเทศหนึ่งมิได้ให้ความช่วยเหลือการก่อการร้ายที่มีอยู่ในประเทศตน⁶⁶ ซึ่งความร่วมมือในปัญหาดังกล่าวไม่เคยใกล้ชิดถึงเพียงนี้มาก่อน และต่อมาใน ค.ศ. 1990 ลาวและไทยเพิ่มทวีความร่วมมือใน

⁶⁴ เดวิด โอลด์ฟิลด์, ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ในยุคสงครามเย็น ทศวรรษ 1950 – ค.ศ. 1991 แปลและเรียบเรียงโดย มัทนา เกษกมล (กรุงเทพฯ : ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา), หน้า 32.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

การดำเนินการก่อการร้าย โดยการปราบปรามกิจกรรมข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย การปราบปรามกระทำ โดยผ่านกองกำลังปฏิบัติงานร่วมลาว-ไทยกองกำลังปฏิบัติงานนี้ตั้งขึ้นเพื่อปราบปรามกระบวนการลาว ฝ่ายขวา ที่มีฐานอยู่ในประเทศไทยและกระบวนการคอมมิวนิสต์ไทย⁶⁷

ปัญหาผู้ลี้ภัยชาวลาวในประเทศไทยได้มีการดำเนินการอย่างเนืองนิจและได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง โดยฝ่ายลาวจะรับเอาผู้ลี้ภัยชาวลาวกลับคืนประเทศด้วยความสมัครใจและอยู่ภายใต้ความร่วมมือของข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ประกอบกับฝ่ายลาวได้มีการลดขั้นตอนต่างๆ ทางด้านเอกสารลง ทำให้จำนวนผู้ลี้ภัยสมัครใจกลับประเทศมีจำนวนมากขึ้นในปี ค.ศ. 1989 ประมาณ 1,000 คน เหตุผลสำคัญของความสำเร็จนี้เกิดจากความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างลาวและไทย⁶⁸

ปัญหาชายแดนลาวและไทยยังไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาคือพิพาทกรณีบ้านร่มเกล้า (บ่อแตน) ได้อย่างลุล่วงไปโดยดีในสมัยของรัฐบาล พลเอกเปรม เมื่อไทยได้มีการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ ปัญหาดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการแก้ไขให้เป็นที่ยอมรับกันได้ทั้งสองฝ่าย ในความคาดหวังของฝ่ายลาวเพื่อทำให้พรมแดนระหว่างลาว-ไทยเป็นชายแดนที่มีความสงบสุขและความชัดเจนของเขตแดนระหว่างสองประเทศ จึงได้เสนอให้มีการเจรจาปัญหาเขตแดนอีกครั้งกับรัฐบาลชุดใหม่ของไทยที่มีนโยบายที่ปรองดองกับชาติอินโดจีน ด้วยเหตุนี้ปัญหาข้อขัดแย้งของบ้านร่มเกล้าจึงยกเป็นปัญหาแรกของการดำเนินการเจรจาระหว่างกัน โดยเริ่มจากฝ่ายทหารของลาวและไทย ระหว่าง พลเอก สีสะหวาด แก้วนูนพัน ประธานคณะเสนาธิการสูงสุดแห่งกองทัพประชาชนปฏิวัติลาวกับพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในเวลานั้น ทั้งสองท่านนี้เป็นผู้สนับสนุนอย่างกระตือรือร้นต่อการปรองดองกันของทั้งสองประเทศ สองท่านนี้ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการดำเนินงานนโยบายลาว-ไทย ซึ่งตั้งขึ้นแก้ไขข้อพิพาทเรื่องบ้านร่มเกล้า (บ่อแตน) และหารือในเรื่องต่างๆ ในเดือนเมษายนและพฤษภาคม ค.ศ. 1989 คณะกรรมการดำเนินการทำการสำรวจบ้านร่มเกล้าทั้งภาคดินและทางอากาศ การสำรวจกระทำในแง่เทคนิคเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ประเด็นกลายเป็นเรื่องการเมือง การสำรวจที่เกิดขึ้นแสดงถึงความแตกต่างจากความพยายามก่อนหน้านี้ ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะใช้เฉพาะสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1907 เพื่อกำหนดเขตแดนเท่านั้น ข้อตกลงนี้เป็นความหั่นเหวจากสมัยรัฐบาลพลเอกเปรมซึ่งยืนยันให้ใช้แผนที่ที่สหรัฐอเมริกาจัดทำให้การพบปะระหว่างผู้นำของทั้งสองฝ่ายได้มีอย่างต่อเนื่อง โดยถือเอาแถลงการณ์ร่วมที่ทำร่วมกันในเมื่อปี ค.ศ. 1979 ระหว่าง นายโกสอน พมวิหารกับพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ที่จะเคารพอธิปไตยซึ่งกันและกัน จะไม่แทรกแซงกิจการภายในของอีกฝ่าย เลิกใช้กำลังแก้ไขข้อพิพาทระหว่างกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ความสัมพันธ์ลาว-ไทยยิ่งเพิ่มขยายขึ้นไป จากความใกล้ชิดทางทหารด้วยกันแล้วยังก้าวมาสู่ความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจอีกด้วย จากปัจจัยและเงื่อนไขที่เอื้อต่อการขยายความร่วมมือ

⁶⁷ "Joint Thai-Lao Team Set Up Against Illegal Activities," *Bangkok Post* (August 18, 1990): 2.

⁶⁸ "1000 Refugees Back to Laos," *The Nation* (21 November 1989): 2.

ทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะไทยมีความมุ่งหวังที่จะทำการค้ากับอินโดจีน ตามนโยบายการเปลี่ยน สนามรบเป็นสนามการค้าซึ่งได้มีการประจวบกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวที่ได้มีการ ดำเนินการอยู่แล้วนั้น ดังนั้นการดำเนินการต่าง ๆ จึงมีความลงตัว และเป็นรูปธรรมขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ถึงแม้ว่าจะมีการคัดค้านการพัฒนาทางการค้าจากบางหน่วยงานภายในของไทยก็ตามแต่ก็มีความลงตัว กันได้ด้วยคำแนะนำของคณะกรรมการต่างประเทศว่า ไทยควรขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจแก่ ลาวก่อนที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับเวียดนามและกัมพูชา และ นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ กล่าวในนาม คณะกรรมการว่า “เราควรแยกลาวออกจากกลุ่มอินโดจีนและส่งเสริมการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านที่ ไม่มีทางออกทะเลขึ้นบนพื้นฐานความสัมพันธ์ทวิภาคี (ความสัมพันธ์แบบ 2 ฝ่าย)”⁶⁹ หลังจากนั้นไม่นาน จุดผ่านแดนลาว-ไทยทั้งหมดจำนวน 17 จุด ได้เริ่มทยอยเปิด และดำเนินการค้าขายทำให้การค้าระหว่าง สองประเทศมีที่ท่าขยายตัวขึ้น ดังจะเห็นได้จาก ตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 2 การค้าไทย-ลาว ค.ศ. 1988 – 1991 (หน่วย : ล้านบาท)

	1988	1989	1990	1991
สินค้าออกจากไทยไปลาว	1,298	1,639	1,683	1,959
สินค้าจากลาวเข้ามาไทย	568	1,286	1,134	1,201
ผลรวมมูลค่าการค้าไทย-ลาว	1,866	2,925	2,817	3,160

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานเศรษฐกิจรายเดือน และ Statistical Yearbook Thailand 1990 and 1991.

ในพร้อมกันนั้นการลงทุนของไทยในลาวก็เริ่มขยายขึ้นอย่างต่อเนื่อง และไทยครองความเป็น หนึ่งของการลงทุนต่างชาติในลาวมาโดยตลอดคงจะให้เห็นจากตารางที่ 3 ที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น จะเห็นว่าผลปรากฏขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรมนั้นอันเนื่องมาจากสองรัฐบาลได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ประกอบกับการดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกัน และอยู่ร่วมกันโดยฐานมิตรบ้านใกล้เรือนเคียงที่ จำต้องพึ่งพา ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างมีมนุษยธรรม ต่างฝ่ายต่างมีผลประโยชน์ร่วมกัน

⁶⁹ เดวิด โอลด์ฟิลด์, ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ในยุคสงครามเย็น ทศวรรษ 1950 – ค.ศ. 1991 แปล และเรียบเรียงโดย มัทนา เกษมกล (กรุงเทพฯ : ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา), หน้าที่ 42.

ถึงแม้ว่าสภาพทางการเมืองของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยเกิดมีการเกิดรัฐประหารในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1991 ทำให้รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ล่มสลายลง การเมืองภายในประเทศไทยไม่มีความแน่นอน สร้างความขัดแย้งในกลุ่มต่างที่จะช่วงชิงกันในการครองอำนาจ แต่กระนั้นก็ตาม ความสัมพันธ์ลาว-ไทยในเวลานั้นไม่ได้หันเหไปตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยด้วย ทั้งนี้เนื่องจากช่วงระยเวลานั้นเป็นช่วงระยะสั้น ๆ และไทยยังมีการแต่งตั้ง นายอานันท์ ปันยารชุน ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเมืองไว้ การดำรงตำแหน่งของนายอานันท์ ปันยารชุน เพียงเป็นผู้แก้ไขปัญหาคือข้อขัดแย้งภายใน และดำเนินการเลือกตั้งคณะรัฐบาลชุดใหม่เป็นประเด็นหลัก โดยเฉพาะนโยบายด้านการต่างประเทศ ยังคงยึดในหลักการเดิม ดังนั้นจึงไม่เหมือนกับการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ของไทยในหลายครั้งที่ผ่านมา และเหตุการณ์นั้นไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ลาว-ไทยแต่ประการใด ยิ่งไปกว่านั้นรัฐบาลชั่วคราวของไทยและรัฐบาลลาวยังได้พร้อมกันทำหน้าที่สานต่อ ทำให้ลาวและไทยได้มีการประชุมความร่วมมือกันครั้งแรกขึ้น คือ การประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว ครั้งที่ 1 (JC Lao - Thai , Thai - Lao) ที่ชะอำ จังหวัด เพชรบุรี ระหว่างวันที่ 15-17 สิงหาคม ค.ศ. 1991 ระหว่าง นายพูน สีประเสิด รัฐมนตรีต่างประเทศลาว กับ นาย อาสา สาคะสิน รัฐมนตรีต่างประเทศไทย⁷⁰ ซึ่งถือว่าการประชุมดังกล่าวเป็นการประชุมที่มีความหมายและความสำคัญที่จะพัฒนาความร่วมมือของสองประเทศ และเป็นการประชุมสุดยอดของการร่วมมือระหว่างสองประเทศก็ว่าได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷⁰ บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 15-17 สิงหาคม ค.ศ. 1991.

ตารางที่ 3 การลงทุนต่างประเทศในลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1988 - 2001

	ประเทศ	จำนวนโครงการ	มูลค่าของโครงการ (เหรียญสหรัฐฯ)
1	ไทย	267	2,934,748,488
2	สหรัฐอเมริกา	46	1,490,421,731
3	เกาหลีใต้	41	636,389,257
4	มาเลเซีย	22	287,384,547
5	จีน	87	75,115,392
6	ไต้หวัน	40	74,887,336
7	ออสเตรเลีย	47	43,551,034
8	นิวซีแลนด์	4	42,068,500
9	ฝรั่งเศส	94	40,192,298
10	อังกฤษ	20	28,245,700
11	ฮ่องกง	22	27,933,100
12	สิงคโปร์	18	19,881,884
13	รัสเซีย	16	19,048,705
14	ญี่ปุ่น	30	18,979,085
15	แคนาดา	14	18,455,421
16	เวียดนาม	29	15,433,886
17	อินโดนีเซีย	2	5,281,455
18	อิตาลี	6	3,359,880
19	เกาหลีเหนือ	1	3,300,000
20	เยอรมัน	12	3,262,900
21	สวีตเซอร์แลนด์	5	2,880,000
22	เบลเยียม	7	2,793,952
23	มาเก๊า	1	2,534,856
24	กัมพูชา	3	1,227,150
25	ฟินแลนด์	2	1,179,065
26	ฮอลันดา	6	1,010,000
27	อินเดีย	4	954,600
28	สวีเดน	7	904,675

29	นอร์เวย์	3	900,000
30	เดนมาร์ก	5	377,000
31	ออสเตรเลีย	3	212,000
32	ยูเครน	1	200,000
33	ลักเซมเบิร์ก	1	200,000
34	บังกลาเทศ	2	150,000
35	ชิลี	1	120,000
36	ประเทศอื่นๆ	1	100,000
37	พม่า	1	50,000
	การลงทุนของต่างชาติ		5,803,733,897

ที่มา: Report on Foreign Investment in Lao P.D.R. Summary by Country, from 07 Dec 88 to 23 May 01.

ในที่สุดการเมืองของไทยก็เข้ารูปเข้ารอยเมื่อถึงวันที่ 13 กันยายน ค.ศ. 1992 ซึ่ง นายชวน หลีกภัย ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีบริหารประเทศมาจนถึงวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ. 1995 ทำให้รัฐบาลชุดนี้ต้องยุบสภา เนื่องจากการถอนตัวออกจากพรรคร่วมรัฐบาล⁷¹ แต่ในช่วงระยะ 3 ปี ของการบริหารประเทศของรัฐบาลชุดนี้ โดยเฉพาะทางด้านการต่างประเทศต่อประเทศอินโดจีนนั้น ไทยได้พยายามทำตัวเป็นพี่ใหญ่และเป็นศูนย์กลาง ถือว่าเป็นการสานต่อนโยบายเดิมของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณพร้อมเดียวกันนั้นไทยได้สร้างบทบาทด้านต่างประเทศของตนให้เด่นในกลุ่มประเทศอาเซียน ดังจะเห็นได้จากปี ค.ศ. 1992 ในการประชุมสุดยอดอาเซียนที่สิงคโปร์ ไทยได้ผลักดันให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) เพื่อเป็นกลไกทางด้านการเศรษฐกิจอาเซียน ปีถัดมามีการจัดตั้ง “ASEAN Regional Forum” (ARF) เพื่อเป็นกลไกทางด้านความมั่นคงสำหรับประเทศในภูมิภาค และเป้าหมายของไทยอีกเรื่องคือ ทำอย่างไรที่จะทำให้ประเทศในอินโดจีนที่ยังไม่เป็นสมาชิกอาเซียนเข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียนนั้นถือว่าอาเซียนก็จะเป็นอีกกลไกหนึ่งที่จะดึงประเทศเหล่านี้มาในระบบความสัมพันธ์ทั้งทางด้านการเมืองและทางด้านการเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้ไทยได้ประโยชน์มากขึ้น เพื่อให้ความฝันนั้นกลายเป็นจริง ไทยจึงดึงเอาญี่ปุ่นมารวมด้วย⁷² จากเงื่อนไขและปัจจัยดังกล่าว

⁷¹ สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, “การเมืองการปกครองไทยหลังสิ้นสงครามเย็น,” ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ “การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น”, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2544), หน้า 11.

⁷² ประภัสสร เทพชาตรี, นโยบายต่างประเทศไทย จากยุควิกฤตเศรษฐกิจสู่สหสวรรค์ใหม่ (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มกราคม 2543), หน้า 16-20.

นั้น ได้ส่งผลอย่างต่อเนื่องต่อความสัมพันธ์ลาว-ไทยด้วย จึงทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศที่มีอยู่แล้วนั้น ได้ดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ ในส่วนของฝ่ายลาวซึ่งเป็นประเทศที่ล้อมรอบด้วยประเทศต่าง ๆ ด้วยทางบกนั้นต้องทำอะไรที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของตนมีศักยภาพ ก็คงหนีไม่พ้นทางด้านการค้าตามพรมแดนกับประเทศนั้นๆ จึงผลักดันให้มีการเปิดด่านชายแดน โดยเฉพาะกับประเทศไทย นอกจากจุดผ่านแดนที่ทั้งสองประเทศเปิดสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย แล้วลาวยังได้เสนอให้เปิดจุดผ่านแดนเพิ่มเติมอีก และยกระดับด่านจำนวนหนึ่งให้เป็นด่านสากล⁷³

ความสัมพันธ์ลาว-ไทยได้ดำเนินอย่างสร้างสรรค์มาโดยตลอดแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนรัฐบาลชุดใหม่ของไทยอีกครั้ง แต่นโยบายเดิมที่มีต่อกันนั้นยังคงไว้และสืบต่อไปในการขยายความร่วมมืออย่างช้า ๆ ตามสภาพและเงื่อนไขขณะเวลานั้น ในที่สุดลาวและไทยได้นำมาสู่ความเห็นพ้องกันในการจัดทำข้อตกลงว่าด้วยการสำรวจและจัดทำเขตแดนตลอดแนวร่วมกัน โดยข้อตกลงดังกล่าวนี้ได้ยกระดับมาจากคณะกรรมการชายแดนขึ้นมาเป็นคณะกรรมการระดับรัฐมนตรีต่างประเทศ ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1996 ในสมัยของรัฐบาล ชวลิต ยงใจยุทธ⁷⁴ เมื่อย้อนกลับไป ในสมัยรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แล้ว พลเอกชวลิตก็มีบทบาทที่สำคัญในการทำการเจรจากับลาวทำให้ปัญหาของบ้านร่มเกล้าและความสงบตามพรมแดนลาวไทยมีความสงบเป็นต้นมา และเมื่อตัวของพลเอกชวลิตเป็นนายกรัฐมนตรี ก็ยังทำให้ทั้งสองประเทศก้าวมาสู่ข้อตกลงในการสำรวจและจัดทำเขตแดนตลอดแนวร่วมได้อย่างเป็นหลักการ

สรุปสภาพความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยในช่วงหลังสงครามอินโดจีนแล้ว มีหลายปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยกัน โดยเฉพาะปัญหาเรื่องพรมแดนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างมาก ซึ่งส่งผลต่อความมั่นคงของแต่ละฝ่าย และปัญหาต่าง ๆ นั้นยังส่งผลกระทบต่อทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะทางด้านการค้า ทั้งนี้เนื่องมาจากทั้งสองประเทศมีความแตกต่างทางด้านการเมืองการปกครอง ทำให้ทั้งสองฝ่ายไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน จึงไม่มีการดำเนินนโยบายที่ประนีประนอมต่อกัน ในที่สุดนำมาสู่การใช้ความรุนแรงทางการทหารระหว่างกันถึงสองครั้ง คือ กรณีของสามหมู่บ้าน และบ้านร่มเกล้า และยังมีหลายเหตุการณ์ตามลำแม่น้ำโขง เช่น การยึดครองเกาะดอนต่างๆ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าทั้งสองประเทศไม่มีความสัมพันธ์กันในทางที่สร้างสรรค์ และอยู่ร่วมกันโดยสันติวิธี มีความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ดังจะเห็นได้จากหลายเหตุการณ์ และนโยบายของรัฐบาลที่ได้ดำเนินต่อกัน ทั้งนี้ก็เพื่อผลประโยชน์ของชาติตน

⁷³ บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว ครั้งที่ 3 กันยายน ค.ศ. 1993.

⁷⁴ บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว ครั้งที่ 6 กันยายน ค.ศ. 1996.

เมื่อสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในโลกและภูมิภาคได้มีการเปลี่ยนแปลงไป พร้อมทั้งการเมืองภายในก็มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทั้งสองประเทศมีความต้องการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของตนให้มีความเจริญก้าวหน้า และเป็นเพราะทั้งสองประเทศได้มีการก้าวมาสู่การเจรจาร่วมกันหลายครั้งทำให้แต่ละฝ่ายมองเห็นถึงจุดสำคัญของปัญหาที่จะต้องแก้ไขร่วมกัน และแนวทางที่จะร่วมมือกันต่อไป และที่สำคัญนั้น คือ การแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับผู้นำซึ่งกันและกันเป็นปัจจัยสำคัญ ในที่สุดลาวและไทยสามารถบรรลุความตกลงว่าด้วยคณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1989⁷⁵ โดยคณะกรรมการฯ นี้มีหน้าสำคัญในการส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันตามแถลงการณ์ร่วมของทั้งสองรัฐบาล ต่อมาทั้งสองรัฐบาลได้ทำความตกลงเกี่ยวกับการส่งเสริมและการคุ้มครองการลงทุน เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม ค.ศ. 1990 มีสาระสำคัญในการที่จะส่งเสริมให้มีการลงทุนระหว่างกัน และสัญญาดังกล่าวสร้างหลักประกันให้แก่การลงทุน สัญญานี้เป็นสิ่งที่สำคัญอันดับแรกของการก้าวมาสู่ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นรูปธรรม⁷⁶ ไม่เพียงแต่เท่านั้น ทั้งสองประเทศได้จัดตั้งหน่วยงานความร่วมมือระหว่างกัน เพื่อเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่มีขึ้นร่วมกัน ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาความร่วมมือ ที่สำคัญนั้นก็คือ คณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว ที่ได้ลงนามร่วมกัน เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 1991⁷⁷ ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานความร่วมมือระดับรัฐบาลของทั้งสองประเทศ และในปีเดียวกัน ทั้งสองประเทศยังได้ทำความตกลงร่วมกันอีกสองฉบับ คือ ความตกลงว่าด้วยการค้าระหว่างกัน เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน ค.ศ. 1991⁷⁸ และความตกลงว่าด้วยความร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนลาว-ไทย เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม ค.ศ. 1991⁷⁹ เพื่อทำให้มีความใกล้ชิดและความเชื่อมั่นระหว่างกันมากยิ่งขึ้น โดยลาวและไทยยังได้จัดทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างกัน เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1992⁸⁰ จากนั้นในปี ค.ศ. 1994 ทั้งสองรัฐบาลก็ได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยสะพาน

⁷⁵ ความตกลงระหว่าง รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย ว่าด้วยคณะกรรมการร่วมมือ ลาว-ไทย ไทย-ลาว, ที่เวียงจันทน์ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1989 .

⁷⁶ ความตกลง ระหว่างรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย เกี่ยวกับการส่งเสริมและการปกป้องการลงทุน, ที่กรุงเทพฯ วันที่ 22 สิงหาคม ค.ศ. 1990.

⁷⁷ ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือระหว่าง รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ที่นครเวียงจันทน์ วันที่ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 1991.

⁷⁸ ความตกลงว่าด้วยการค้า ระหว่าง รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย, ที่กรุงเทพฯ วันที่ 20 มิถุนายน ค.ศ. 1991

⁷⁹ ความตกลงระหว่าง รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย, ที่จังหวัดเพชรบุรี วันที่ 17 สิงหาคม ค.ศ. 1991.

⁸⁰ สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับราชอาณาจักรไทย, ที่กรุงเทพฯ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1992.

มิตรภาพ ลาว-ไทย ไทย-ลาว⁸¹ สะพานดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอย่างมากในความร่วมมือของทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะทางด้านการคมนาคม ขนส่ง และการค้าระหว่างประเทศ จากสภาพความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศที่ได้ก้าวเข้ามาสู่ขั้นสูงสุด ทำให้ลาวและไทยก้าวมาสู่การจัดตั้งคณะกรรมการเขตแดนลาว-ไทย ไทย-ลาวขึ้นในปี ค.ศ. 1996⁸² เพื่อทำหน้าที่ในการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนเป็นการถาวร การที่จะทำให้ทั้งสองประเทศมีพรมแดนที่ชัดเจน โดยปราศจากการแย่งชิงครอบครองดินแดนของกันและกันอีกต่อไป

จากสภาพความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยที่มีการพัฒนามาเป็นลำดับในแต่ละด้าน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1989 – 1996 โดยที่ทั้งสองรัฐบาลมีการลงนามสนธิสัญญาต่างๆ ร่วมกันแทบทุกๆ ปี ความมุ่งมั่นที่สำคัญอย่างยิ่งของสองประเทศในความสัมพันธ์ระหว่างกันก็คือ ส่งเสริมสันติภาพ มิตรภาพ และความร่วมมืออันยาวนานของประชาชนสองชาติ เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ความมุ่งมั่นดังกล่าวจะสำเร็จได้จะต้องแก้ต้นเหตุของปัญหาที่มีข้อพิพาทกันที่ผ่านมา โดยเฉพาะในเรื่องของพรมแดนให้ถูกลงไปโดยดี นั่นก็คือ ต้องจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวชายแดนร่วมให้สำเร็จ ดังนั้นสองรัฐบาลจึงได้ตกลงร่วมกันสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกให้สำเร็จในปี ค.ศ. 2000 และเขตแดนทางน้ำในปี ค.ศ. 2003

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁸¹ ความตกลงระหว่าง รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย ว่าด้วยสะพานมิตรภาพ, ที่ นครเวียงจันทน์ วันที่ 2 เมษายน ค.ศ. 1994.

⁸² ความตกลงระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับราชอาณาจักรไทย เกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกัน, วันที่ 8 กันยายน ค.ศ. 1996.